

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

VIBYBOGEN 2017

UDGIVET AF
VIBY LOKALHISTORISKE FORENING

ibybogen **2017**

udgivet af
Viby lokalhistoriske
Forening

Eget forlag, Viby J. 2017

Vibybogen 2017.
Udgivet af Viby lokalhistoriske Forening
28. årgang

Redaktion:

Tove Glud Rasmussen
Poul Ankersen
Kurt Boch Andersen
Leif Nielsen

Korrektur: Jette Abild Jensen

Redaktionens adresse:

Viby lokalhistoriske Forening,
Skanderborgvej 170, 8260 Viby J. Tlf. 89 40 95 65
(mandage 15,30-17,30)
www.vibylokalhistorie.dk

Sats og lay-out:

Leif Nielsen, Tlf. 86 28 56 84

Tryk: Kongsvang Bogtrykkeri A/S, Tlf. 86 14 01 13
Papir: Omslag: Invercote 240 gr., indhold: Maxi Silk 130 gr.

Oplag: 750

ISSN: 1601-0078

ISBN: 978-87-994085-8-0

Løssalgspris: 100 kr.

Artiklerne kan frit kopieres med angivelse af kilde.

Fotos:

Hvor intet andet er angivet, er billederne udlånt fra Viby lokalhistoriske Arkiv.

Forside:

Stille og dovent flyder Århus Å under Fiskerhusbroerne.

Indmeldelse i foreningen kan ske ved henvendelse til:

Viby lokalhistoriske Forening, Skanderborgvej 170, 8260 Viby J. Tlf. 89 40 95 65, vi holder åbent mandage mellem 15,30-17,30 *eller* via e-mail: vibyluk@gmail.com

Så er vi klar med en ny samling artikler om livet i Viby før og nu. Vi giver en kort introduktion til artiklerne i den rækkefølge, som de er trykt i bogen.

Den første artikel beskriver udviklingen i området Gl. Kongsvang fra de første huse i 1904, og der beskrives også udviklingen af erhverv, jernbaner og veje i området.

Brabrandstien beskrives med områdets geologi, forhistorie og anlæggelsen af Brabrandstien i en svær tid samt en glæde over den smukke sti og naturen omkring.

Arbejdernes Andelsboligforening fortæller om de første 25 år af boligforeningens historie, hvor der blev bygget rigtig meget. I disse år blev der opført boligblokke på Øster Allé og bebyggelserne Vestergårdsparken, Stenkildeparken, Søndervangen og Kjærslund. Der blev også opført rækkehuse på Høvænget og Lykkesholms Allé.

Artiklen om Møllers Danseinstitut er unik på den måde, at vi har fået danselærer Svend Åge Møllers søn, Steen Møller, til at fortælle historien om danseskolen og familien, som han selv husker den. Han giver ellers ukendte oplysninger om en meget kendt institution i Viby.

Artiklen om Hellig Niels er medtaget, fordi Niels' kilde nu er en del af Moesgård Museums permanente udstilling om middelalderen i Århusområdet, som åbnede i oktober 2017. Der fortælles om Niels' liv i 1000-årene, hans betydning religiøst og på anden måde op gennem århundrederne.

Præstevangsartiklen fortæller om Vibys gamle præstegårdsjord, hvorpå først Rosenvangskolen blev opført, og senere opførtes boligblokkene på Vilhelm Becksvej og Kaj Munksvej.

Til sidst den sædvanlige opfordring: Har du, eller nogen du kender en god Viby-historie, som ikke er blevet fortalt offentligt, vil vi meget gerne have et tip. Vi tager gerne ud og laver interview med folk, der har en interessant historie at fortælle.

God læselyst.

***I*NDHOLDSFORTEGNELSE:**

<i>Tove Glud Rasmussen:</i> Gammel Kongsvang.....	5
<i>Leif Nielsen:</i> Brabrandstien og nærområdet	19
<i>Poul Ankersen:</i> Arbejdernes Andelsboligforening Viby J	31
<i>Steen Møller:</i> Møllers Danseinstitut	37
<i>Kurt Boch Andersen:</i> Hellig Niels	49
<i>Tove Glud Rasmussen:</i> Præstevangen	61
Beretning fra Viby lokalhistoriske Arkiv.....	67
Beretning fra Viby lokalhistoriske Forening.....	70
Indholdsfortegnelse 3 tidligere udg. Vibybogen	72

Tove Glud Rasmussen

Gammel Kongsvang

I 2007 skrev jeg en artikel til Vibybogen om Ny Kongsvang, dvs. bebyggelsen i Kongsvang syd for Skanderborgvej. Af forskellige grunde er der i Vibybogen aldrig blevet skrevet om Gammel Kongsvang, dvs. bebyggelsen nord for Skanderborgvej i Kongsvang. Det er ikke sådan, at Gammel Kongsvang ikke har været på Viby lokalhistoriske Forenings program, bl.a. har der været byvandring i 2004 og 2016, som jeg var involveret i, og her i 2017 var jeg af Kongsvang-Skovdal Grundejerforening inviteret til selv at stå for en byvandring i både Ny og Gammel Kongsvang. Jeg synes derfor, at det er oplagt at få skrevet om Gammel Kongsvang netop nu.

Da Vibys gårde i 1794 fik jorden samlet med en såkaldt stjerneudskiftning betød det, at jorden i det, vi nu kalder Gammel Kongsvang, kom til at høre til Mosegården (matr. nr. 14), som ligesom

de fleste af Vibys andre gårde lå i en lang række langs den nuværende Viby Ringvej. Jorden til Mosegården fik derfor sit udgangspunkt ved Viby Ringvej og strålede derfra mod øst gennem nuværende Gammel Kongsvang og over nuværende Skanderborgvej til den gamle Marselisborg Jord, som i 1899 kom til at høre til Aarhus.

Der var altså langt at gå, når jorden skulle dyrkes i det senere Gammel Kongsvang, men sådan var det også for de fleste andre af Vibys gårde, men noget mere besværligt må det have været, da jernbanen sydpå blev etableret i 1868. Nu måtte man finde alternative veje, når jorden skulle dyrkes øst for jernbanen. Det må Mosegårdens ejer hurtigt være blevet træt af. Udstykningen af det senere Gammel Kongsvang skete nemlig allerede den 30.12.1868, og Christen Mouritsen fik skøde herpå tinglyst 15.01.1870.

Christen Mouritsen døde allerede i 1873, hans søn Søren Madsen Christensen fik jordstykket udlagt, men solgte det straks til Peter Jensen, som kun beholdt det til 1878, hvor han mageskiftede det til gartner S. Pedersen.

Rekonstrueret kort over
Gl. Kongsvang 1954

For os lyder det oplagt, at der blev etableret et gartneri så tæt på Aarhus, men der er ikke fundet nogen annoncer om det. Først i en annonce i Aarhus Amtstidende 10.7. 1899 kan man læse følgende:

En Gartnerhave stor 2 Tdr. Land umiddelbart ved Aarhus Bys Grund, kan med fortrinlig Beboelse strax faas til Leje.

Samme Sted haves til Bortforpagtning - sammen med Haven eller særskilt - 10 Tdr. land Agerjord bekvemt beliggende for Vognmand i Aarhus. Nærmere ved Henvendelse til Ejeren Overretssagfører E. Secher, St. Torv 3 i Aarhus.

Gartner S. Pedersen havde således efter 21 år solgt sit gartneri til en overretssagfører i Aarhus. Vi kender ikke baggrunden for hverken køb eller salg, men købet kan måske være inspireret af gårdejer Leth Espensens salg af grunde i Rosenvænget i 1896 og fremefter, om end det ikke ser ud til, at Secher har haft planer om udstykning og salg lige med det samme.

I 1903 synes tiden at være moden til udstykning og salg. Af en eller anden grund har Secher ikke ønsket at være ene om projektet. Han sælger til dels ved mageskifteskøde $\frac{3}{4}$ til tre medinteressenter: købmand Fr. Langermann, husejer Th. Jørgensen og murermester J.P. Hansen, hvor J.P.Hansen hurtigt træder ud, mens især Langermann synes aktiv i projektet.

De første huse i Gammel Kongsvang

Viby Sogns Historie fra 1941 fortæller om Smed Løffgreen, Gormsgade 9, senere Thyrasgade 20, at da han flyttede til Kongsvang var der 6 ejendomme, men så byggede 12 statsbanearbejdere (af hvilke Løffgreen var den ene) i vinteren 1903-04 hver deres hjem. Ud fra den oplysning, kan man konstatere, at der ikke gik lang tid fra udstykningen, før byggeriet gik i gang.

Denne oplysning bekræfter den første ejendomsvurdering, der er dateret 24.09.1904. Her er netop 12 huse opremset. Ud fra matrikelnumrene kan ses, at de 5 lå i Gormsgade (nr. 1-9), 2 lå i Svendsgade (nr. 2 og 4), og 4 i Haraldsgade (nr. 9-17 - nr. 13 eksisterer ikke). Det sidste hus må have ligget helt ude ved (nu) motorvejen og blev nedrevet i forbindelse med udvidelse af jernbanen.

En modedille på det tidspunkt var huse med tårn. Ikke mindre end 4 af de nævnte huse er bygget med tårn. Der menes ikke at være flere med tårn i Viby.

Husbyggeriet i Gammel Kongsvang fortsatte. I 1905 blev der færdiggjort 7 huse, i 1906 10 huse og i 1907 14 huse. Herefter er der ikke gjort forsøg på at tælle de nye huse, men i 1907-08 byggede Arbejdernes Byggeforening 9 ens huse i Haraldsgade (numrene 29-45), hvilket er beskrevet i foreningens årsskrift i 1990 og gengivet i 2004.

I alt skal der have været 60 huse i Gammel Kongsvang i 1910.

Haraldsgade 15 med tårn, postkort ca. 1914

Skanderborg Landevej, postkort ca. 1914

Gormsgade 3, 1990

*Kolonial- og bagerforretning
Skanderborg
Landevej 16,
hjørnet af
Thyrasgade,
1907*

Navnet Kongsvang

Det fortælles, at en af beboerne, H.T. Hansen, var litterært interesseret og kom på Statsbiblioteket, der den gang lå i den bygning, der indtil for et par år siden husede Erhvervsarkivet i Vester Allé. Her spurgte han om råd, og man fandt ud af, at der i Frederik II's tid havde været en egeskov på stedet, som ejedes af Marselisborggård, der lå, hvor Marselisborg Gymnasium nu ligger. Skoven blev fældet, og der blev anlagt en vang til kongens heste.

Kongens vang, syntes man ikke lød godt, så de to ord blev slået sammen til Kongsvang. Første gang navnet er set, er i en annonce den 28. maj 1904.

Erhverv i Gammel Kongsvang

Der skulle ikke gå lang tid før, der kom næringsdrivende i Kongsvang. Næringsprotokollen, der indeholder udstedte næringsbeviser, viser, at der den 4. november 1904 blev udstedt et næringsbrev som detailhandler til Anders Christian Thomsen, men denne må hurtigt have opgivet et hverv som næringsdrivende i Kongsvang, for nøjagtig en måned efter, den 4. december 1904, fik Christen Jensen Nielsen næringsbrev som detailhandler med bopæl på samme adresse som oplyst ved A.C. Thomsen, matr. nr. 14æ. Det ser ud til, at Christen Jensen Nielsen fik forretningen godt i gang, da han den 4. oktober 1906 udvidede sin forretning ved at investere i et næringsbevis som brændevinshandler.

*Købmand
Thyrasgade 9, 1939*

Matr. nr. 14æ lå på Skanderborgvej, som den gang slet og ret blev kaldt Landevejen, på hjørnet af Thyrasgade og fik nr. 16 (langt senere nr. 116, idet der blev sat 100 foran numrene på Skanderborgvej i Viby). Det var murermester Th. Thomsen, der opførte huset, og han fik det brandforsikret den 19. oktober 1904. Murermester Th. Thomsen kom til at stå for opførelsen af en del huse i Kongsvang, hvoraf dette var det første.

Næringsprotokollen viser, at de første næringsbeviser i Viby Kommune er udstedt i 1904. Årsagen er, at da der i forbindelse med indførelsen af fri adgang til at få næringsbevis i 1862, blev der for at beskytte borgerne i købstæderne

lagt et såkaldt læbælte på ca. 10 km. uden om købstæderne, da de indtil det tidspunkt havde haft eneret på handel og håndværk udover rene landhåndværk. Dette var nu i 1903 blevet lempet, så beboere i f.eks. Viby og Kongsvang kunne få næringsbevis. Man kan se, at der var en del, der benyttede sig af denne mulighed, og i perioden 1903-1910, blev der i alt udstedt 24 næringsbeviser med betegnelsen Viby eller Kongsvang fordelt med 12 i Viby og 12 i Kongsvang. Det skal tilføjes, at mange af disse enten ikke kom til at bruge deres næringsbevis eller kun gjorde det i kort tid. Endvidere skulle håndværkere kun have næringsbevis, hvis de havde ansatte.

Ved folketællingen 1. februar 1906 er ovennævnte Christen Jensen Nielsen betegnet som købmand, og i samme ejendom er nævnt en bagermester Christian Laursen. Desuden er nævnt slagtermester Th. Gerker, som i hvert fald lidt senere fik butik på Landevejen 3, som lå på den anden side af landevejen inde ved (nu) Marselis Boulevard. Folketællingen 1906 nævner også, hvor beboerne drev deres erhverv fra, og med forretningsadresse i Kongsvang er desuden nævnt tømrermester A. Adamsen og ovennævnte murermester Th. Thomsen.

Det var ikke kun ved Landevejen, der kom erhverv i Kongsvang. Det fortælles i "De skabte Århus" fra 1991, at der i Thyragade 5 fra 1907-1921 lå Biscuitfabrikken Kongsvang. Der blev solgt kiks og småkager til hele Aarhus, og i 1909 begyndte bagermester J. Hansen også at sælge til Jul. A. Jørgensens kaffe- og teforretninger. Efterspørgslen var så stor, at bageriet måtte udvides, og der blev ansat to svende og to piger. Der blev produceret 50 dåser om dagen (150 kg).

Ikke langt herfra startede arkitekt Bech Cementvarefabrikken "Kongsvang" ligeledes i 1907 og byggede den senere Skanderborgvej 120. Han solgte fabrikken til N.K. Nielsen i 1911. Denne fortsatte fabrikationen af cementvarer, men optog også fabrikation af stukatørarbejde. Virksomheden blev udvidet ved køb af fire naboejendomme og også udvidet ved køb af 6000 kvm. lagerplads og en fabriksbygning i Tranbjerg. Virksomheden

blev omdannet til at aktieselskab i 1942.

I Thyragade 9, fik Christen Jensen Christensen næringsbrev som høker i 1908 på hjørnet af Svendsgade. Han er i folketællingen 1911 benævnt detaillist. Skråt over for ham i nr. 10 boede i samme folketælling bagermester Anton Hansen Møller, men om han har drevet bageri herfra, vides ikke. Bagermester Christian Laursen, som er opført som bager på Landevejen 16 i folketællingen 1906, figurerer ikke her i folketællingen 1911, mens Christen Jensen Nielsen stadig er opført som købmand. En bager ikke langt herfra var der dog, da Marie Øvlisen fik næringsbrev som bager i november 1910 og boede her på Landevejen 12 ved folketællingen 1911.

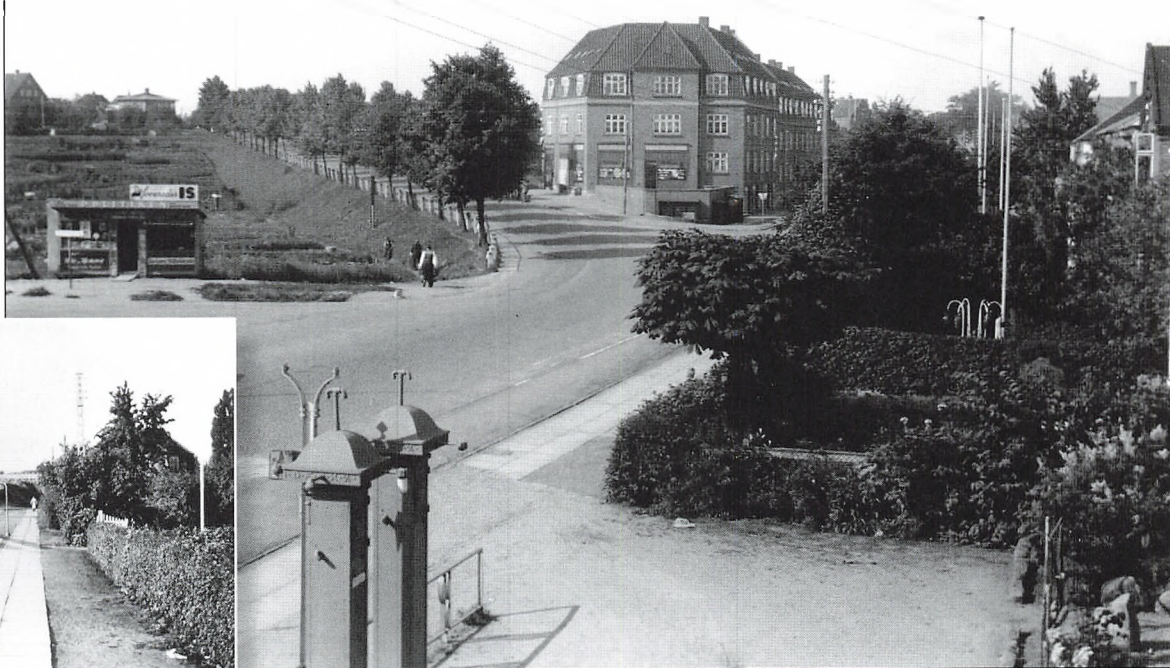
For at gøre de erhvervsdrivende færdige her lige inden bebyggelsen af Ny Kongsvang i 1911 går i gang på den anden side af Landevejen, skal det nævnes, at der på hjørnet af Haraldsgade og Landevejen opstod både en købmand i Haraldsgade 1 og en bager i Haraldsgade 2.

Jernbanen udvides

Den ene side at det, der afgrænser Gammel Kongsvang er som ovenfor nævnt jernbanen fra Aarhus mod syd. Der var kun et enkeltspor, der både brugtes af DSB og Odderbanen. Ved Landevejen (Skanderborgvej) var der bomme, men Landevejens passage over sporene var skrå, hvilket dog ikke betød så meget, da der ikke var meget trafik på landevejen. Her i 1900-tallets 2.

"Strygejernet", 1945

og ... 1953

årti, ønskede DSB en bro over Landevejen. DSB ønskede at gøre det billigst muligt, og en bro, der ikke gik lige over jernbanen, ønskede eller kunne DSB ikke få lavet.

DSB havde magten, og løsningen blev, at Landevejen på siden ind mod Aarhus måtte slå et stort sving mod syd et stykke før overkørslen. Kongsvangs beboere protesterede, men DSB havde magten. Broen blev bygget og efter midten af 1900-tallets 2. årti, måtte de vejfarende fra Aarhus i perioden ca. 1915-ca. 1953 slå et skarpt sving til venstre, og efter et lille stykke svinge skarpt til højre over broen og fortsætte med endnu et ikke så skarpt sving til venstre mod Viby.

Før beboerne i Gammel Kongsvang fik den nye vejføring stor betydning. Den gamle landevej

forbi Haraldsgades udmundning i Landevejen blev en blind vej, der endte med en stor grusbunke, hvor der før havde været passage over sporene. Beboerne og også børnene, der gik i skole i Viby, må have følt, at der blev meget længere til Viby, for ikke at tale om beboerne i Haraldsgade, der herefter måtte et stykke mod Aarhus før de kom til den nye vej mod Viby.

På et andet punkt måtte de, der boede i Haraldsgades ulige numre, døje. De måtte nemlig afstå et stykke af deres grund til udvidelsen af sporene og kom derfor tættere på jernbanen. Desuden måtte det yderste hus i Haraldsgade nr. 24 rykkes ned.

En enkelt kom til at udnytte den nye vejføring. Murermester Thomsen byggede i 1929-1930 en stor beboelsesejendom med fire opgange med

facade både mod Skanderborgvej og den forlagte vej. I hver opgang var der kælder, nogle butikker, 2 fulde beboelsesetager, manzardetage med 2 og 3værelses lejligheder samt loft.

Ejendommen blev af folkeviddet kaldt "Strygejernet".

Kongsvang ca. 1915-1953

Perioden må vel kaldes Kongsvangs storhedstid, i hvert fald hvad erhverv angår, og det giver nok ikke mening at skelne mellem de butikker, der lå på Skanderborgvej med lige numre, altså i Gammel Kongsvang og de, der havde ulige numre, og således lå i Ny Kongsvang. Vejen var tospo-

ret, og der var ikke meget trafik, så man har vel blot krydset vejen og besøgt de butikker, man ønskede at besøge. Her i Vibybogen (tidligere navn Viby lokalhistoriske Forenings årsskrift) og optrykt i Viby – et tilbageblik er beskrevet butikkerne i 1927-1928, og det konstateredes, at beboerne ikke behøvede at tage til Aarhus eller til Viby for at købe dagligvarer, kun ved indkøb af større ting måtte man gøre det.

Også i den periode kom der virksomheder til Gammel Kongsvang. 6.1.1919 ansøgte redaktør Bertel Jensen, Aarhus Amtstidende ministeriet om tilladelse til at drive et bogtrykkeri i Viby. Ansøgningen, der var anbefalet af sognerådet,

*Kongsvang
Bogtrykkeri,
Skanderborg
Landevej 18,
ca. 1920*

Parti fra Kongsvang 1954

Parti fra Kongsvang

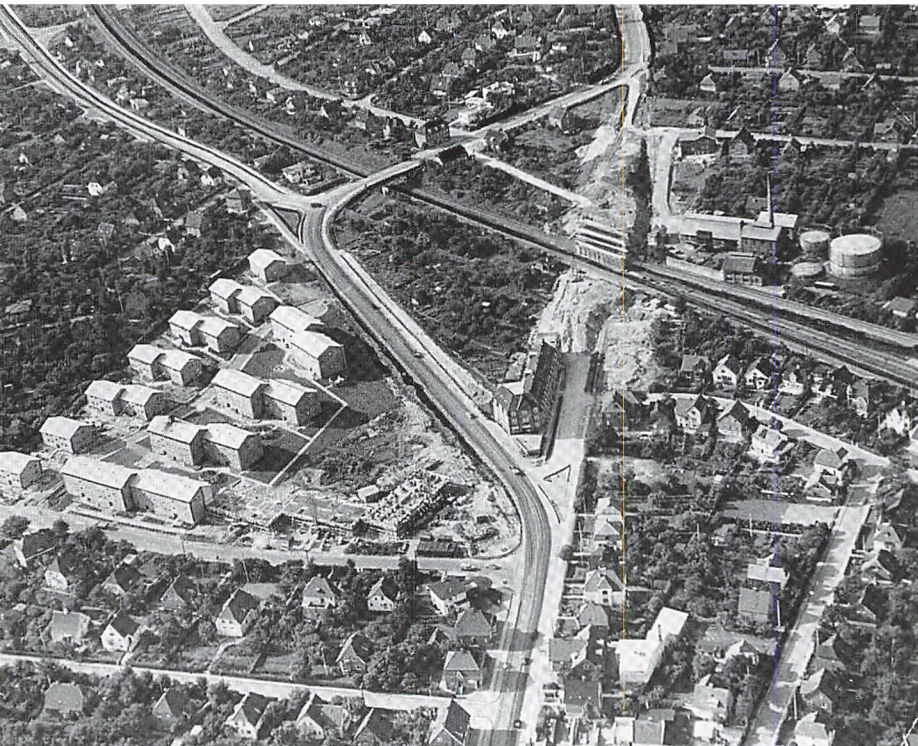
blev bevilget, og bogtrykkeriet kom til at ligge på Skanderborgvej 18 (senere 118). Bertel Jensen beholdt kun Kongsvang Bogtrykkeri til 1922, hvor det blev solgt til A.O. Poulsen. A.O. Poulsen døde i 1939, hvor bogtrykkeriet (nu Thyrasgade 4) blev overtaget af Hagbarth Christensen, hvis søn Claus Ørnbjerg senere overtog det. Kongsvang Bogtrykkeri er nu flyttet fra Viby.

I 1927 flyttede "Orgelfabrikken Aarhus" ved A.C. Zachariassen til Kongsvang. Han var af en gammel orgelbygger-slægt og begyndte sin virksomhed i Aarhus i 1906, hvor han købte orgelbygger Emil Niensens konkursbo. Fra 1911 havde fabrikken lokaler i Sct. Paulsgade 40 A, men disse lokaler blev efterhånden for små, hvorfor han flyttede til en stor ny fabriksbygning i Kongsvang bagved Skanderborgvej 108. Virksomheden blev overdraget til sønnen J.A. Zachariassen i 1952, hvor den flyttede til Egå.

På samme adresse stiftedes i 1941 Aktieselska-

bet Planmøbel, en fabrik for kontormøbler. Mest kendt er nok arkitekt Hans J. Wegner, som var fast tilknyttet virksomheden, se nedenfor under perioden ca. 1955-ca. 1971.

En noget speciel virksomhed fra disse år er nok forsamlingsalen i Haraldsgade 11. Oprettelsesåret er ikke fundet, men en annonce fra omkring 1925 fortæller, at den stod til afbenyttelse ved alle festlige lejligheder, såsom baller, sølvbryllupper, konfirmationer o. lign. Der var plads til ca. 90 personer, men skulle der bespises, skulle der lejes porcelæn længere nede i gaden, da der kun fandtes borde og stole samt kaffeservice i forsamlingshuset. Lidt specielt i vores ører er, at der i begyndelsen kun var et lokum i gården, så når der afholdtes f.eks. sølvbryllup, sad de "fine" damer med de lange kjoler oppe om ørerne ude på gårdspladsen. Der blev dog på et tidspunkt bygget lidt til ved indgangspartiet, så der kunne laves "træk og slip" inden døre.

Luftfoto Kongsvang, 1953

Viadukten udvides, okt. 1953

Vejudvidelse 1953-1956

Efter besættelsen var biltrafikken ved at komme godt i gang i begyndelsen af 1950'erne, og Skanderborgvej, som jo også var den nord-syd gående hovedvej 10, skulle udvides til tre spor. Samtidig skulle der bygges en ny bro over jernbanen, og at få den til at gå skråt over banen var ikke noget problem. Vejen skulle nu have den gamle vejføring før ca. 1915 igen. Derimod betød vejudvidelsen meget for Gammel Kongsvang, da udvidelsen udelukkende kom til at foregå på den side af Skanderborgvej. Mange huse måtte nedrives bl.a. nr. 116 og 118. I det hele taget måtte de huse, der havde haft butikker og dermed lå helt ud til Skanderborgvej rykkes ned, så Kongsvangs handelsliv blev fuldstændig ændret.

Hvis beboerne i Haraldsgade havde håbet på en ny udgang til Skanderborgvej, blev de slemt skuffede. Sporene blev nemlig liggende i det niveau, som de havde ligget altid, og der fyldtes jord på, så broen kom et godt stykke over Haraldsgade. De første huse nr. 1 og 2 blev rykket ned, og der kom en lille vendeplads, hvor de havde ligget.

Heller ikke Th. Thomsens store beboelsesejendom fik lov til at bestå. Efter kun at have eksisteret i ca. 23 år, blev den rykket ned. Til gengæld opførte boligforeningen Vesterbo en bebyggelse på hjørnet af Rosenvangs Allé og Skanderborgvej, og hertil skal en del beboere fra Thomsens store ejendom være flyttet.

Haraldsgade m. vendeplads, juni 1971

juli 1972

Ca. 1955 - ca. 1971

At biltrafikken var ved at få magten, ses tydeligt i Kongsvang i disse år. På Skanderborgvej 106 opførte bilhandler C. Jensen i 1959 et nyt hus med udstillingsvindue. Han forhandlede Peugeot, og i nr. 108 kom Renault Centrum i 1964 ved Svend Jensen. Sidstnævnte skete på en voldsom baggrund. Planmøbler i nr. 108, som tilbage i 1941 havde leveret møbler til Aarhus Rådhus, brændte den 3. juli 1961. Det var en meget stor brand, som dagspressen dækkede tæt, idet også naboejendommen, Thyrasgade 2, en brandfarlig, nærmest saneringsmoden beboelsesejendom, også gik til. Det var Kongsvang Bogtrykkeri, Thyrasgade 4 også lige ved.

Ea Christensen fortalte i forbindelse med byvandringen i 2004: ” .. Jeg husker stadig med gru den dag i 1960’erne, da møbelfabrik-

ken brændte. Da var der stor fare for, at vores bogtrykkeri også ville brænde. Bygningerne lå ret tæt på hinanden. De timer, hvor vi febrilsk rendte med ordreposer og andet fra trykkeriet og over i privaten for at redde, hvad reddes kunne – de timer står stadig lysende klar for mig. Men miraklet skete. Vinden vendte, og Kongsvang Bogtrykkeri blev reddet.”

Som ovenfor nævnt var også Skanderborgvej 116 og 118 blevet nedrevet. Det kom N.K. Nielsens Betonvarefabrik til at nyde godt af. Den havde ligget ud til Gormsgade, men kom nu til at ligge med udkørsel ud mod Skanderborgvej.

I Skanderborgvej 124 lå der nogle år en trikotagefabrik ved Carl Mortensen, men i 1957 flyttede Aa. Søndergaard & Sønner knallerter ind i ejendommen. Fabrikens navn blev Radexi. Den vedblev at være der til næste nedrivning i 1971.

Luftfoto Kongsvang 1956

Ca. 1971- 1973

Biltrafikken voksede og voksede, og det blev besluttet, at vejen gennem Kongsvang skulle være firesporet med midterrabat.

Det var igen Skanderborgvejs lige numre, der måtte holde for. N.K. Niensens Betonvarefabrik flyttede det hele til Tranbjerg, og den store plads, som der havde været i mellempærioden ca. 1955-1971 forsvandt, mens huset i Gormsgade blev gemt bag et stort træstakit. Haraldsgade gik det endnu mere ud over end i 1953. Nu blev 5 huse mere rykket ned, således at de lige numre kom til at begynde ved nr. 8 og de ulige ved nr. 9. Årsagen til, at så mange huse måtte lade livet, var Chr. X's Vej. I mellempærioden var der en svingbane midt i den tresporede vej, men nu blev der lavet en ekstra jernbane under Skander-

borgvej før jernbanesporene. Det var den Haraldsgade måtte give plads til.

Skanderborgvejs ulige numre måtte denne gang også holde for. De inderste huse nr. 101 og

Udsigt over viadukten

Skanderborgvej set mod Aarhus, 2002

Skanderborgvej 108-14, 2002

103 blev rykket ned for at give plads til en drejebane ved Marselis Boulevard, Magdalenemøllen i nr. 107-09 var fusioneret med en anden brødfabrik og flyttede, så dens bygninger blev også rykket ned. Tilbage var kun numrene 111, 115 og 117, idet nr. 115 dog blev delvis ødelagt, da buen i stuen og indgangspartiet til butikken ud mod Skanderborgvej blev fjernet. Endnu to huse nr. 119 og 121 blev rykket ned, men det var på grund af, at benzintanken på hjørnet af Rosenvangs Allé skulle have mere plads.

1973-nu

Der er nu gået mere end 40 år siden Skanderborgvejs store udvidelse i begyndelsen af 1970'erne, og der er sket forbløffende lidt i de år. På Skanderborgvejs lige side har der været mange forskellige virksomheder, men husene i Gammel Kongsvang nedenfor Skanderborgvej er forbløffende intakte, bortset fra boligen til

Kongsvang Bogtryk, som er rykket ned, mens bygningen, hvor bogtrykkeriet var, stadig eksisterer.

De tre oprindelige huse på Skanderborgvejs ulige side eksisterer stadig. I nr. 111 holdt Viby Cykellager til i mange år. Herefter flyttede Frederiksbjerg Installation ind i huset og er her stadig. I nr. 117 var der i mange år en papirforretning og postindleveringssted, men denne er for længst nedlagt. Magdalenemøllens store fabriksbygning 107-109 blev erstattet af et bilhus med store udstillingsvinduer. I en periode var her galleri, men i huset er nu en kontormøbelforretning. I en sidebygning er der en cykelforretning.

De mange dagligvareforretninger, der i mange år var i Kongsvang er nu helt væk. Der er overhovedet ingen mulighed for indkøb af dagligvarer i Kongsvang i dag. Til gengæld er der busstoppested på hver side af Skanderborgvej.

De begge bærer navnet Kongsvang. Ikke mindst af den grund er navnet Kongsvang almindelig kendt af de fleste aarhusianere.

Indledningsvis til dette afsnit 1973-nu er anført, at der er sket forbløffende lidt i de mere end 40 år siden Skanderborgvejs sidste udvidelse, men netop her i 2017 er store ændringer på tale, så det er muligt, at Skanderborgvej i Kongsvang snart vil ændre udseende.

KILDER:

MATERIALE FRA BYVANDRINGER 1990, 2004 OG 2016

VIBY SOGNS HISTORIE BD. 1, 1942

KONGSVANG – ET DEJLIGT STED AT BO, 1994

KONGSVANG OMKRING MAGDALENEMØLLEN, 1995

KONGSVANGBRANDEN 1961, 1997

DE TRE SIDSTNÆVNTE ER REDIGERET AF BENT KEBLOVSZKI

DIVERSE MATERIALE PÅ VIBY LOKALHISTORISKE ARKIV (ISÆR ER

INDSAMLET AF BENT KEBLOVSZKI I 1990'ERNE). ■

fra **Arkivskuffen.. 1873**
annonce Aarhus Stiftstidende
3. november

Steenkalk udsælges fra Kalkværket paa Viby Mark første-
kommende Torsdag, Fredag og Løvedag,
den 12te, 13de og 14de Marts.
Chr. Mouritzen.

Steenkalk

udsælges fra Kalkværket paa Viby Mark første-
kommende Torsdag, Fredag og Løvedag,
den 12te, 13de og 14de Marts.

Chr Mouritzen.

fra **Arkivskuffen.. 1964**
artikel Viby Ugeavis 2. april

” Ti vi ka´ li´ ” gæster
Viby Fritidsklub

I aften torsdag, kan man ved at indstille sin radio på program 1, kl. 19,00 høre popudsendelsen ” Ti vi ka´ li´ ”. Udsendelsen blev før påske optaget i Viby Fritidsklub, der har til huse i det smukke Folkebibliotek i Viby.

Radioens Underholdningsafdeling (UHA) rejser land og rige rundt for en gang om ugen at optage ovennævnte udsendelse, denne er meget populær blandt Teenagers, og det er da også dem der afgør, hvad programmet skal indeholde. I dag faldt valget altså på Viby, her har man da også det rette forum idet Fritidsklubben, der mødes i bibliotekets festsal to gange ugentligt, har ikke mindre end 280 unge medlemmer mellem 14 og 18 år.

Forudinteressen for udsendelsen har været stor i klubben, det er en hel måned siden der blev udleveret adgangsbilletter, så man forstår godt at stemningen er på kogepunktet umiddelbart før optagelserne starter.

De unge i Viby Fritidsklub var meget stolte over at fungere som ”jury”, og med deres dom bestemme, hvilke af de 18 præsenterede melodier, der skulle overleve udsendelsen.

Leif Nielsen

Brabrandstien og nærområdet

Rundt om Brabrandsøen løber en del af Brabrandstien. Stien er i dag både et populært og rekreativt område, som bruges til motions- og traveture. Samtidig anvendes stien som en meget benyttet pendlerrute mellem Århus og forstæderne. Motionister i alle afskygninger nyder herlighedsværdien og turen rundt langs Brabrand Sø, der med sin placering tæt ved søen kun byder på beherskede højdemetre.

Historien

Denne naturperle, som mange i dag ser som en helt naturlig del af bybilledet, er etableret i 1950'erne af politikere med evnen og viljen til samarbejde og visioner for, at naturen tilhører os alle.

Dog ligger en lang og besværlig proces forud for etableringen af den smukke sti.

Fra sin begyndelse ved den gamle Hammelbanegård i Carl Blochsgade løber stien 19,8 km. rundt om Brabrand Sø.

Idéen til stien blev opfostret allerede i 30'erne, men blev først fremsat i Århus Byråd under besættelsen. Arbejdsløsheden var stor, og dette anlæg kunne jo passende laves som et arbejdsløshedsprojekt. Turen langs åen og rundt om søen berørte dengang ikke mindre end 5 kommuner (Århus, Viby, Brabrand/Årslev, Aaby og Ormslev/Kolt). Først skulle der naturligvis skabes politisk enighed om projektet, men vilje og gode intentioner er dog sjældent nok. Pengene var små, og de kommunale økonomier havde på dette tidspunkt nok at se til. De samarbejdende 5 kommuner kunne ikke løse opgaven alene. Staten skulle indvolveres og bidrage, før idéen kunne gennemføres.

Fremsynet naturelsker

Det er vist på sin plads at begynde med en nærmere præsentation af idémanden og initiativtageren bag projektet, Svend Unmack Larsen (S), som var af friluftsnatur og hellere ville have uddannet sig til skovrider end til jurist, men som så mange før ham måtte bøje sig for faders vilje

*Svend Unmack Larsen (S)
Medlem af Aarhus Byråd
1933-1937 og 1943-1958.*

*Borgmester:
21. juni 1945-1. okt. 1958.*

og vælge den uddannelse, faderen syntes var bedst. Svend Unmack Larsen var i sjælden grad knyttet til Århus. Her var han født og vokset op, og hans barndom på Fattiggården, hvor hans fader var Inspektør, gav ham et tidligt indblik i sociale problemstillinger.

Efter at være blevet student fra Århus Katedralskole studerede han jura, blev cand. jur. i 1918 og havde herefter i de følgende år en normal juridisk karriere: Blev 1918 byfoged-fuldmægtig i Randers og var fra 1919 dommer-fuldmægtig ved Århus Kriminalret.

Indvalgt i Århus Byråd

Fra 1933 til 1937 sad han første gang i Århus Byråd, men følte sig ikke altid veltilpas, og han lod sig ikke opstille ved valget i 1937, måske fordi han havde andre planer for fremtiden: I 1939 søgte og fik han politimesterembedet i Lemvig og omtalte altid senere denne periode som en meget lykkelig tid. Den varede dog kun få måneder. I Staunings berømte notesbog var

Svend Unmack Larsen for længst opført som en politisk mulighed, og det førte til, at han i september 1939 - efter eget sigende modstræbende - trådte ind i ministeriet Stauning som justitsminister.

Tilbage i Århus Byråd

Svend Unmack Larsen blev igen indvalgt i Århus Byråd under krigen (1. april 1943). Før han blev borgmester, havde han som formand for det lokale naturfredningsnævn gjort sig store anstrengelser for at beskytte egnens naturværdier, og som borgmester gik han aktivt ind i arbejdet for at sikre befolkningen stranden og skovene mod syd ved kommunens erhvervelse af Fløjstrup Skov og Mariendals Jorder.

Svend Unmack Larsen siger i 1944: "Det er kedeligt, at man ikke kan komme videre med sagen nu. Det er et stort projekt, som vil danne led i byens åndehuller".

Sagen dør dog ikke. Året efter nedsættes et udvalg om Brabrandstien.

Ny Borgmester i Århus

Ved borgmester Stecher Christensens pludselige død i 1945 opfordrede den socialdemokratiske byrådsgruppe enstemmigt Svend Unmack Larsen til at overtage borgmesterposten, og fra borgerlig side undlod man at opstille en modkandidat. Den 21. juni 1945 tiltrådte Svend Unmack Larsen som borgmester i Århus.

Vibys repræsentant
i dette udvalg var
Sognerådsformand
Jens Juul. (S)

SOGNERÅDS
FORMAND
JUUUL

Udvalg om Brabrandstien

Udvalget havde medlemmer fra alle berørte kommuner, men Århus By havde 5 medlemmer, deriblandt senere Borgmester Bernhard Jensen. Vibys repræsentant i dette udvalg var Sognerådsformand Jens Juul.

Udvalget arbejdede hurtigt, og snart forelå en indstilling til Arbejdsministeriet om et stort projekt udført som beskæftigelsesarbejde. Projektet omfattede en sti fra Ceres langs åen til Fiskerhuset og derfra nord og syd rundt om Brabrand Sø.

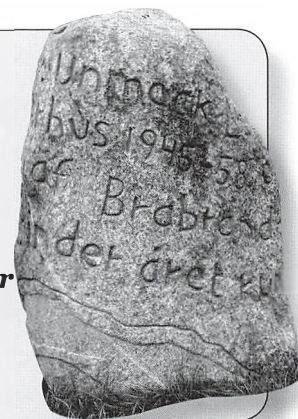
Sognerådsformand Jens Juul skriver i sine efterladte notater blandt andet: "Det viste sig muligt for Århus, som havde den største interesse, men den mindste strækning, at få Aaby, Brabrand-Årslev, Ormslev-Kolt og Viby kommune gjort interesseret, så de hver for sig påtog sig anlægget indenfor deres område. Medvirkende til oplandskommunernes velvilje til at deltage i dette arbejde, var måske nok det at det blev udført som en slags nødhjælpsarbejde i en noget arbejdskraftig tid og fik god støtte af staten, men det viste sig også, at samarbejdet, på tværs af

kommunegrænserne udmærket kan gennemføres når det planlagte har et fornuftigt formål."

Arbejdsministeriet godkender efter 3 år projektet, der begynder i 1950. I 1956 var det meste af arbejdet færdigt, så stien kunne tages i brug. Oprindeligt var stien udtænkt som en grussti, men senere kom der asfalt på.

På en kampesten, ved
Brabrand Rostadion,
lyder teksten:

**Svend Unmack Larsen,
Borgmester i Århus
1945-58 og initiativtager
til anlæg af Brabrand-
stien til glæde for
titusinder året rundt.**

Det fælleskommunale udvalg fulgte i årene fremover stien og foreslog forbedringer. I 1959 blev 158 ha. mellem stien og søen fredet for at sikre den frie udsigt over søen og bevare områdets skønhedsværdier.

Brabrandstien er et led i vandreruten fra Århus til Skanderborg og cykelruten fra Århus til Ry. Adgang udenfor stierne er som regel forbudt - parkområder undtaget.

Og har du penge, så kan du få ...

Endnu i begyndelsen af 1960'erne var det oprindelige projekt ikke helt gennemført. I det oprindelige

projekt skulle stien begynde ved Thorvaldsensgade og gå igennem Ceres Have. Bryggeriet udviste ikke interesse i det, og kommunen ville gerne undgå en ekspropriationssag. Ceres foreslog en linjeføring langs sydsiden af åen og en bro over åen ved den gamle Hammelbanegård. Ceres ville betale denne bro – åbenbart en argumentation kommunen ikke kunne modstå - så vi fik en bro !

Med hestevogn og skovl

Brabrandstien omfatter en både nord- og sydgående gren på hver side af Århus Å, og har en meget kuriøs forhistorie.

Den blev anlagt med håndkraft som beskæftigelsesarbejde i efterkrigsårene, og som fundering brugtes murbrokker fra de mange bombeødelagte bygninger fra krigens tid i Århus.

De smadrede ejendomme, der skyldtes såvel engelske flyvere som sabotage- og schalburtagetioner, blev kørt ud til Brabrandstien på hestevogn.

Det var anlægsarbejde med hakke, skovl og spade, og det bærer stisystemet præg af i dag.

Stien er asfalteret på hele strækningen og også velegnet for gangbesværede, kørestolsbrugere og personer med barnevogn. Der er gode adgangsforhold fra flere P-pladser i umiddelbar nærhed. Bænke tilbyder sig mange steder på strækningen, ligesom der er etableret 2 fugletårne langs stien, som benyttes af mange fugleinteresserede. Informationskilte fortæller rundt om søen om områdets natur og kulturhistorie.

Fiskerhusbroerne, før og efter.

Fiskerhusbroerne

En arkitektonisk perle og et af de større arbejder på ruten blev foretaget i 1954, da man anlagde Fiskerhusbroen. Her er cykelstien ført over åen og under tre jernbanebroer. Et imponerende og smukt syn selv i dag ca. 60 år senere !

Motorvej

Planerne for motorvejen fra Nord- til Sydjylland skulle gå igennem Århus-å dalen og over østen- den af Brabrand Sø. Men ikke nok med det. Her skulle der være motorvejsudfletning til bymidten. Brabrandstien var ved at komme i klemme !

Modstanden var stor, og motorvejen blev vel på grund af den massive modstand i stedet anlagt vest om Brabrand Sø. Altså flyttet 9 km. i forhold til de oprindelige planer.

Der var dog den hage ved det, at projektet var igangsat før alle aftaler var på plads. Den første del af projektet, at forbinde Århus med motor- vejen mod syd over Skanderborg/Horsens til grænsen betød for Vibys vedkommende, at man førte motorvejen tværs gennem et af Vibys få rekreative områder Høskoven. Viby blev ved den lejlighed en skov rigere, nemlig i form af nu 2 halve skove. Jeg erindrer endnu bestyrtelsen selv blandt børn og unge mennesker: Hvordan kunne de finde på det!

For mig at se et tydeligt bevis på, og idag et monument over, et embedsværk for hvem lokal borgerinddragelse var et ikke eksisterende begreb. Århus Syd Motorvejen blev åbnet oktober 1977.

Ny Tunnel

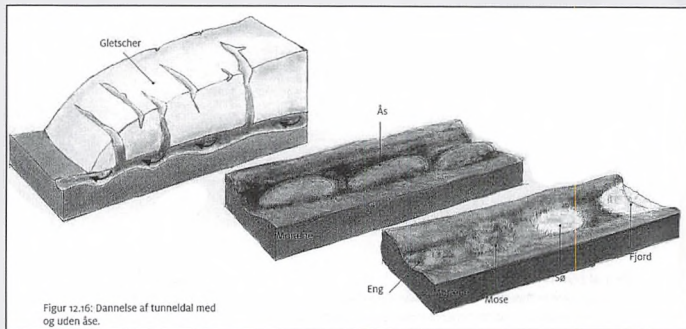
I forbindelse med udvidelsen af Åhavevej i 2013 til nu 4 spor frem til Marselis Boulevard, og det nødvendige brobyggeri ved Viby Ringvej, etable- redes der en tunnel under ringvejen nøjagtig som

Høskoven 1954

Høskoven 2017

Figur 12.16: Dannelse af tunneldal med og uden åse.

Det er rimeligt nemt at forestille sig at området har været dækket af is. Det mest interessante foregår dog nede under "isterningen", hvor tunneldalene opstår i forbindelse med at isen smelter.

Et par eksempler på arkæologiske fund ved Rugholm. Fundet var usædvanligt al den stund, at det var første gang, man stødte på et ornamenteret lerkar.

ved Brabrandstiens passage af ringvejen på den nordlige side af Århus Å.

Samtidig med er anlagt en ny cykelsti fra jernbanebroerne ved Fiskerhuset og bag om det grønne område med sportsplads og kolonihaver og under Ringgadebroen ind til P. Hiort-Lorentzensvej og Carl Blochsgade langs godsbanesporene. Det kan idag lade sig gøre at undgå lyskrydset ved Søren Frichsvej-Ringgaden, og således muligt at komme fra den gamle Hammelbanegård hele Brabrandstien rundt, og man skal være yderst uheldig for at møde en bil. En tryk og børnevenlig tur også egnet for små ben og cykler.

På vejen rundt

Mange cyklister og motionister foretager ugentlige ture rundt om søen, får motion og oplever årets vekslende scenarier.

Der findes på vejen rundt om søen flere historiske lokaliteter både fra nyere og fra den ældst kendte tid, hvorfor jeg vil gennemgå de vigtigste.

Brabrand Sø ligger i Århus Ådal, som er en øst-vestgående tunneldal, dannet under sidste istid for ca. 12 – 14000 år siden.

Søen er en rest af en brakvandsfjord med forbindelse til Århus Bugt. Efterfølgende landhævning og sandaflejring fik brakvandsområdet til at trække sig tilbage – søen blev dannet, og det samme gjorde Århus By, og fjorden blev omdannet til den sø, vi kender i dag. Søen er temmelig lavvandet (gennemsnitsdybde ca. 1 meter).

Lyngbygårds Å, Døde Å og Århus Å fører vand til søen fra et 311 km² stort område, der strækker sig fra Solbjerg og Stilling i syd til Sorring og Galten i vest og Lading i nord.

Fra Brabrand Sø løber vandet videre i Århus Å gennem byen til Århus Bugten.

Brabrand Dalen er en del af Århus Ådal, der som sagt ligger i et istidslandskab, hvis hovedformer bærer præg af gletschere og strømmende smeltevand fra det Østjyske Fremstød. Dette isfremstød dækkede den østlige del af Danmark

i den sene del af Weichsel Istiden og i tiden umiddelbart herefter.

Brabrand Dalen er sammen med Århus Ådal en tunneldal. Dalen danner et markant landskabs-element, der kan følges så langt mod vest som til Silkeborg. Dalen er således opstået ved smeltvandserosion under ismasserne fra det Østjyske Fremstød, der dækkede området i den sene del af Weichsel Istiden. Ådalen er ret smal i den østlige del nær udmundingen til Århus Bugt, mens den opnår langt større bredde mod vest.

Vandstandssænkninger og aflejring af materiale har efterhånden reduceret søens areal til de nuværende 154 ha.

Den tidligste tid

Brabrand Sø og Århus Å har altid haft stor betydning for de mennesker, som har levet omkring søen og åen.

I søens sydøstlige hjørne er fundet stenalderboplads, som viser, at her har stenalderfolket boet for ca. 6000-7000 år siden. Der er gjort en del arkæologiske fund, især omkring Rugholm (her ligger i dag Haveforeningen Rugholm) i den østlige ende.

Skovene i baglandet blandt andet Høskoven og Bøgeskoven blev brugt til jagt og søen til fiskeri. Samtidigt har det været nemt at sejle fra søen ud i Århus Bugt og videre op og ned langs kysten. Brabrand Sø fungerede altså i de tidligste tider både som spisekammer og som transportvej.

Søegrøft i Snekkeeng

Der blev foretaget videnskabelige udgravninger så tidligt som 1903 af det såkaldte "Brabrand Fund", og samme sted også i 1944. At navngivningen for dette fund stadig er uretfærdig, set specielt i forhold til Rugholm og også i forhold til Viby, lader vi i denne sammenhæng ligge.

Der er blevet gjort nye stenalderfund fra Ertebøllekulturen ved Rugholm, ved Haveforeningen Søvangen og 7 helt nye lokaliteter omkring Høskoven - alle i den østlige ende - og så sent som i marts 2012 gjorde man et vigtigt fund ved Eskelunden.

I den vestlige ende er der på nordsiden gjort stenalder- og bronzealderfund i Laskedalen i 2003. Det giver indtryk af en omfattende bebyggelse i området gennem tiden.

Århus op af dyndet

Efter istiden har den østlige del af dalen udgjort en smal fjordarm med forbindelse til Kattegat. I Ådalen kan man således finde havaflejringer så langt mod vest som til Skibby. Senere er udløbet til Kattegat sandet til som følge af en generel hævnning af landjorden. Her blev ”grønskollingen” Århus født.

Vikinger og Snekkeeng

Vikingerne har også brugt både søen og åen til at sejle på. På den tid blev åen ved dets udløb i Århus Bugt brugt som havn for vikingeskibene. Man sejlede dog også i mindre både op i Århus Å så langt op som til Skibby, som ligger ca. 3 km længere inde i landet end Brabrand Sø.

I 2002 foretog Moesgård Museum en udgravning ved Eskelund og påviste, at her var resterne af ledningshavnen Snekkeeng (tæt ved Fiskerhusbroerne). Der var tale om et skibsværft og reparationsværksted tidsfæstet til at have været brugt i perioden 797-vinterhalvåret 1265/1266. Stedet er vel valgt, dels fordi der her var rigeligt med råvarer til skibsbygning, og dels fordi lokaliteten lå lidt afsides, så man her kunne gemme de kostbare handelsskibe og også krigsskibe, som var til rådighed for kongen. Brabrand Sø området er stadig aktuelt for udgravninger den dag i dag.

Et rekreativt aktiv

Landskabet omkring stien er meget varieret med både sø, polder, rørskov, eng, pilekrat, mark og

skov, og området er især kendt for sit rige fugleliv. Søens naturværdier var truet af ophobet, næringsrigt mudder på søbunden. Århus Kommune og Århus Amt restaurerede derfor i 1988 til 1994 søen ved at oppumpe og fjerne 500.000 m³ fosforrigt slam fra bunden af Brabrand Sø. Søens dybde blev ved denne lejlighed øget med ca. 0,5 meter.

Brabrand søen er et betydningsfuldt tilholdssted for mange fuglearter, både de overvintrende og dem på træk.

Der findes fugletårn ved Stautrup Stationsby samt naturudstilling i Stautrup Gl. Station og på Natursamarbejdet (tidligere Naturcenter Sølyst).

Naturen omkring Brabrand Sø skærer sig med Ådalen, som en grøn kile, ind i Århus By. Det er et mål for Århus Kommune, at Brabrand Sø skal være attraktivt og nemt tilgængeligt for byens borgere.

Vega

Hjuldampen, der sejlede fra Århus var én af datidens rekreative adspredelser, hvor man bl.a.

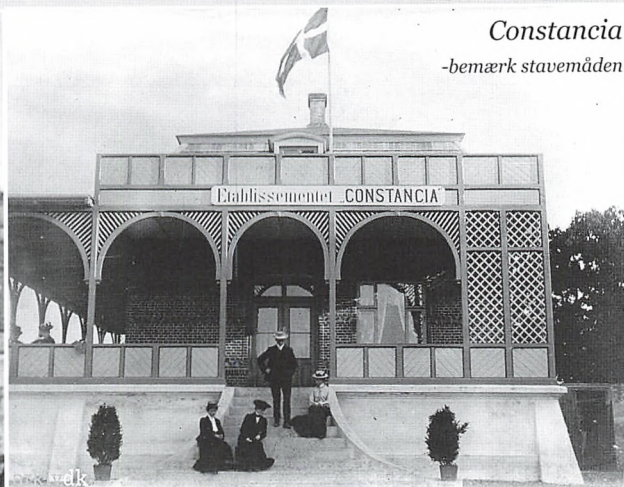

Med Vega til fest

Constancia,
Constantia. Aarhus

Constancia
-bemærk stavemåden

Fiskerhuset

Traktørsteder langs Brabrandstien.
Man fornemmer næsten festen !

Aarhus

Fiskerhuset

Fiskerhuset

kunne begive sig på en familieudflugt og sejltur fra Århus til Fiskerhuset. Her kunne familierne lege og more sig, og her var også keglebane. Man kunne tage en ekstra lang bådture med Vega helt til Etablissementet Constancia i Stautrup. Her-til kunne man også køre med Hammelbanen fra Århus eller Viby Nord og stå af i Stautrup Stationsby. Constancia blev opført i 1903 tæt

ved Stautrup Station og blev et yderst populært udflugtsmål for århusianere. Her kunne holdes selskaber med 200 personer, eller folk kunne tage på udflugt og spise deres madkurv i haven, spille kegler og leje robåd på søen. Der var også koncerter og dans. Hammelbanen kørte mange særtog til Constancia, eller man satte vogne af på sidesporet i Stautrup og hentede dem igen med aftentoget.

Broen ved Rugholm/Norringsholm

Dødeå mod Grøfthøj

Brabrandstien 2017

ALLE FOTOS: LEIF NIELSEN

Brabrandstien, Dødeå og Høskoven

Constantia2/Norringsholm

Constancia havde sin storhedstid i 1920'erne, men eksisterede helt til banens lukning i 1956. Bygningen eksisterer endnu - i dag er der indrettet 4 ejerboliger i ejendommen.

Turen ad Brabrandstien rundt om Brabrand Sø kan i dag forlænges efter etableringen af Årslev Engsø, hvorom der også er anlagt en sti.

Årslev Engsti, der er etableret som en grussti, blev indviet søndag den 29. september 2013. Turen rundt om Årslev Engsø er på 8,3 km.

Brabrand Sø er et fredet område, som blev fredet allerede i 1959. I fredningen står der bl.a., at udsynet over søen og ådalen skal friholdes, og at der derfor ikke må hverken bygges eller beplantes rundt om søen.

Brabrand Rostadion er en fælles facilitet for alle roklubber i Århus. Den ligger i det nordvestlige hjørne af Brabrand søen, mellem Brabrand-stien og søen, ca. 7 km fra Århus Centrum. Fra stadion er der mulighed for at ro på en 2000 meter bane.

Andelskøer

Et af de seneste tiltag er etableret på arealer langs både å og sø fra Søren Frichs Vej og frem til Fiskerhusbroerne (De Tre Broer) og på engen foran Brabrand Kirke.

Her har Kogræsser- og Naturplejeforeninger sat kreaturer ud, og du kan således købe en andel af din helt egen økologiske ko.

Om søndagen kan du så passende trave eller cykle ud for at se, klappe og fornemme dagsformen på det, der engang skal ende i din fryser.

Lys på stien

Århus Kommune er netop (august 2017) gået igang med at etablere belysning på dele af stien efter nogle uheldige episoder bl.a. med overfald. Efter planen bliver den etape der får belysning, det sydligste spor mellem Ringgaden og Viby Ringvej.

Stor tak

Vi skylder en stor tak til den fremsynede natursker og borgmester Svend Unmack Larsen. Der er ingen tvivl om, at han bl.a. her lagde grundstenen til en naturperle til gavn for fremtidige generationer og idag en vigtig del af Århus.

Vi må håbe, at fremtidige generationer vil passe på og værne om denne unikke natursti.

- Tak, -det bliver vist ikke meget bedre !

KILDER

OLE DEGN OG VAGN DYBDAHL: "BORGERE I BYENS RÅD - UDGIVET AF ÅRHUS BYHISTORISKE UDVALG, UNIVERSITETSFORLAGET I ÅRHUS, 1968.

DANMARKS NATURFREDNINGSFORENING: TI HISTORIER FRA ÅRHUS

DANSK CYKLIST FORBUND, (2013) ÅRHUS AFDELING AF TROELS JEPSEN.

BRABRAND SØ, ÅRHUS AMT, (2001)

GEOLOGISK SET – DET MELLEMLSTE JYLLAND (1994).

VIKINGERNES AROS, MOESGÅRD MUSEUM 2005

SKRÆPPEBLADET 2007-10

WIKIPEDIA, DEN FRIE ENCYKLOPÆDI ■

Bøffer ved stien

Det skete i Viby

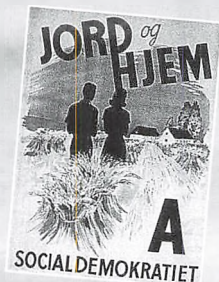
I denne rubrik i Vibybogen vil vi hvert år tage et flash-back på begivenheder m.v. i tidligere år. Normalt vil det være for 100, 50 og 25 år siden, men der kan også være interessante begivenheder fra andre år.

1917 – for 100 år siden

- Systemskifte i Viby, Socialdemokratiet tager over og vælger sin første sognerådsformand, Smed Karl Gustav Løffgren.
- Vibys første kæmner, Jens Larsen, ansættes. Det bliver første skridt til en kommunal administration med ansat personale

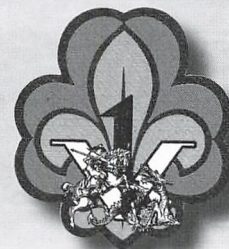
Karl Gustav Løffgren

Kæmner Jens Larsen

1942 – for 75 år siden

- Arbejderne Andelsboligforening stiftes 30. april 1942
- Viby Renseværk indvies
- 1. Viby Trop, Flok og Klan - Det danske Spejderkorps (De gule drengespejdere) etableres 2. maj 1942

1967 – for 50 år siden

- 3. januar. Det store margarineudslip. Kloakker og haver oversvømmes med plantemargarine på grund af en fejl hos FDB.

1977 – for 40 år siden

- Odderbanen åbner et trinbrædt i Rosenhøj
- Interskolen, Engtoften 22, har 1. skoledag.
- Århus Syd Motorvej åbnes og deler Høskoven.

Poul Ankersen:

Arbejdernes Andelsboligforening, Viby J. – de første 25 år.

Den 30. april 1942 stiftedes Arbejdernes Andelsboligforening i Viby. Foreningen, som på grund af kommunesammenlægningen i 1971 tog navneforandring til Viby Andelsboligforening (VAB) på grund af risikoen for forveksling med Arbejdernes Andelsboligforening Aarhus (AAB), ville således have kunnet fejre 75 års jubilæum i år.

I år 2006 indledtes et administrationsfællesskab med Højbjerg Andelsboligforening (HAB) under navnet ALBOA – Almen Boligadministration Aarhus, og i 2011 gik "forlovelsen" over i et "ægteskab". Boligforeningen Alboa blev dannet ved en fusion af VAB, HAB og den noget mindre Boligforening Bo & Liv, som i forvejen blev administreret af VAB med dennes regnskabschef, som forretningsfører.

Ny lovgivning for almene boliger i 1942

Grunden til, at der blev stiftet så mange boligforeninger i 1942 i Aarhus og i de gamle forstæder alene fem, var en ny boliglovgivning, som bl.a. gjorde det billigere at opføre og bo i alment boligbyggeri; men også boligmangel og mangel på beskæftigelse gjorde at en gruppe af interesserede arbejdere på FDB's fabrikker, som bl.a. talte Adolf Hansen, P. Kruse og Dalsgård, fik en idé om at starte en boligforening for arbejderne på FDB. Tankerne strandede dog hurtigt, idet en boligforening for en lukket kreds stred mod alle love og bestemmelser. Men en boligforening ville man have, og man måtte så åbne den for alle.

Man indkaldte i 1941 til et møde i Langstuen på det daværende Hotel Viby, hvor resultatet blev, at man nedsatte en midlertidig bestyrelse, som fik til opgave at forberede oprettelsen af en egentlig boligforening, som bl.a. bestod af maskinarbej-

Afd. 1 færdiggjort på rekordtid

der Adolf Hansen, inkassator Aage Rasmussen, fabriksarbejderne P. Kruse og P. Frisch samt Thorvald Jensen, som senere blev mangeårig forretningsfører i boligforeningen.

Den nedsatte bestyrelse anede reelt intet om byggeri og boligforeninger, men den stillede opgave blev løst, bl.a. på grund af velvilje fra Viby Sogneråd. Man lånte et sæt vedtægter fra Boligforeningen Ringgården, og fik hjælp til det foreningsmæssige fra landsretssagfører Viggo Holst Knudsen.

Den 30. april 1942 indkaldte man igen til møde på Hotel Viby, og boligforeningen blev stiftet. Foreningens første bestyrelse bestod af ovennævnte fra den midlertidige bestyrelse.

Byggeri på rekordtid

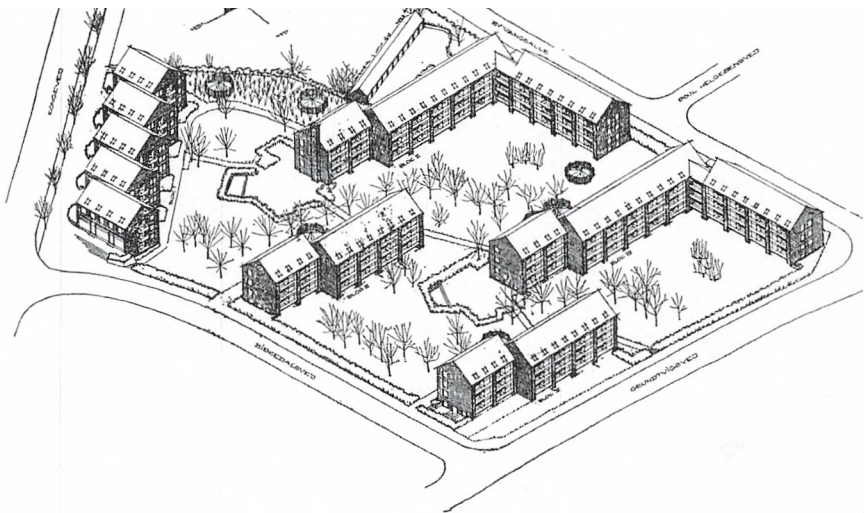
Boligforeningen gik straks i gang med den første afdeling på hjørnet af Grundtvigsvej og Rørdams-

vej, og da en del forberedende arbejder allerede var udført, påbegyndtes arbejdet allerede i maj 1942. Afdelingen var færdig og fuldt indflyttet allerede i oktober samme år. Opførelsestiden på fem måneder er en rekord, som ikke siden har været slået. Afdelingen består af 18 toværelses lejligheder, 6 tre værelses og 6 fire værelses lejligheder. Da de første beboere flyttede ind var rummene knap færdige, trappegelændere ikke opsat, og gulvene måtte ikke ferniseres i den første tid, da træet ikke havde haft tid til at blive helt tørt.

Boligforeningen vakte opsigt. Avisoverskrifterne lød: "Nyt kæmpebyggeri i Viby".

Et konservativt byrådsmedlem udtalte, at man nu skulle opføre socialt luksusbyggeri med emaljerede kaminer og forsatsvinduer til arbejderne. Jo foreningens stiftere havde skam startet noget betydningsfuldt op.

*Afdeling 6 Byvangen
opført 1950-1952*

Lejlighederne opførtes fortrinsvis for mindrebe- midlede. En toværelses lejlighed kostede 55,- kr. pr. måned og indskuddet var 438,- kr. 18 af de 30 lejligheder tildeltes familier med 3 børn og derover, som følge af den gældende byg- gestøttelov af 1938.

Succesen fortsætter

Afdelingerne 2, 3 og 4 beliggende på Grundt- vigsvej, Rørdamsvej, Birkedalsvej og Skander- borgvej – i daglig tale enten Den runde eller gule Gård – blev påbegyndt i 1943 og afsluttet i 1947 bestod af 109 lejligheder og 6 butikker. Siden er der i forbindelse med en tagrenovering opført kvistlejligheder på de gamle tørrelofter, således at afdelingen nu har 142 lejligheder. En del af butik- kerne er forsvundet eller lejet ud til andre formål.

Trods foreningens byggeri voksede bolig-

manglen stadigvæk i Viby. Så efter færdiggørel- sen af afd. 4 planlagdes et nyt stort byggeri på Øster Allé. Bestyrelsen tog et dristigt initiativ med forslaget om at opføre 120 lejligheder fordelt på 10 blokke moderne udstyret med spisekøkkener, centralvarme og altaner til en leje af 85,- kr. pr. måned. Dengang en voldsom husleje. ”Det går aldrig”, sagde man, men det lykkedes og alligevel boligkøen voksede sig paradoksalt nok større og større.

I 1951 færdiggjorde man 8 huse ved Hømose- vej. 2½ værelses lejligheder med en stor have til. Denne boligform havde man hidtil forsømt i foreningen. På samme tid var man i gang med Byvangen, som opførtes i årene 1950 til 1952 med 124 lejligheder, 88 værelser og 11 butikker.

Status ved 10 årsjubiliæet var ca. 400 boliger og 11 butikker.

Rækkehuse på Lykkesholms Allé

... og i Høvænget

Mildere klima for almennyttigt boligbyggeri

I halvtredserne mildnedes klimaet for alment boligbyggeri og udover Byvangen og Hømosevej opførtes Grønnegården og Vestergårdsparken i første halvdel af halvtredserne.

Flere rækkehuse

Det tæt lave byggeri, som det hedder i dag, blev bygget ind i mellem opførelsen af Byvangen, Grønnegården og Vestergårdsparken. 25 rækkehuse på Lykkesholms Allé og 53 i Høvænget. Det var – og er stadig – to meget eftertragtede boligafdelinger i foreningen.

Skærpede krav til byggeriet

I disse år skærpedes kravene til byggeriet, og man begyndte at tale om planlægning, rationalisering og højere standard. Arbejdernes Andelsboligforening måtte prøve nye og for bestyrelse og ledelse ukendte bygge metoder.

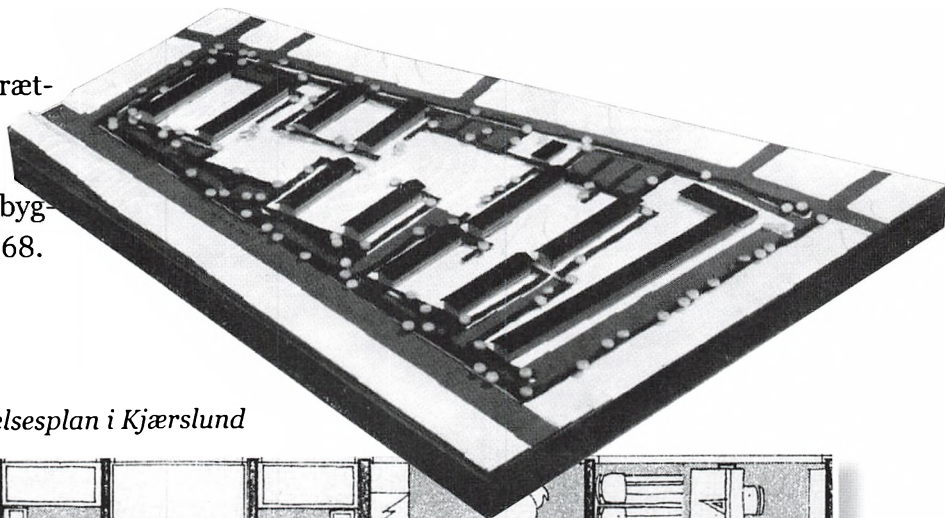
De første afdelinger opført som utraditionelt byggeri var afd. 11 Stenkildeparken og afdeling 12 Viby Folkebibliotek. I Stenkildeparken fik man en afdeling med gode og rummelige lejligheder, som helt kunne stå mål med traditionelt murstensbyggeri. Succesen blev fulgt op med byggeriet af Vestergårdsparkens 2., 3. og 4. afsnit. Denne afdeling rummede ved opførelsen 357 lejligheder, 36 klubværelser og en børnehave.

Samtidig med opførelsen af Vestergårdsparken var der gang i byggeriet af Søndervangens 1. afsnit med 416 lejligheder. (I daglig tale i dag kaldet den gamle Søndervang, trods en for nylig foretaget renovering og modernisering). Udover boligerne opførte boligforeningen institutionerne Egtmondgården, vuggestue, børnehave og mødrekollegium og Danmarks sociale Højskole, og udover dette var der tilmed areal til 260 lejligheder i det man i dag omtaler som ”Den ny Søndervang” trods det, at den har næsten 50 år på bagen.

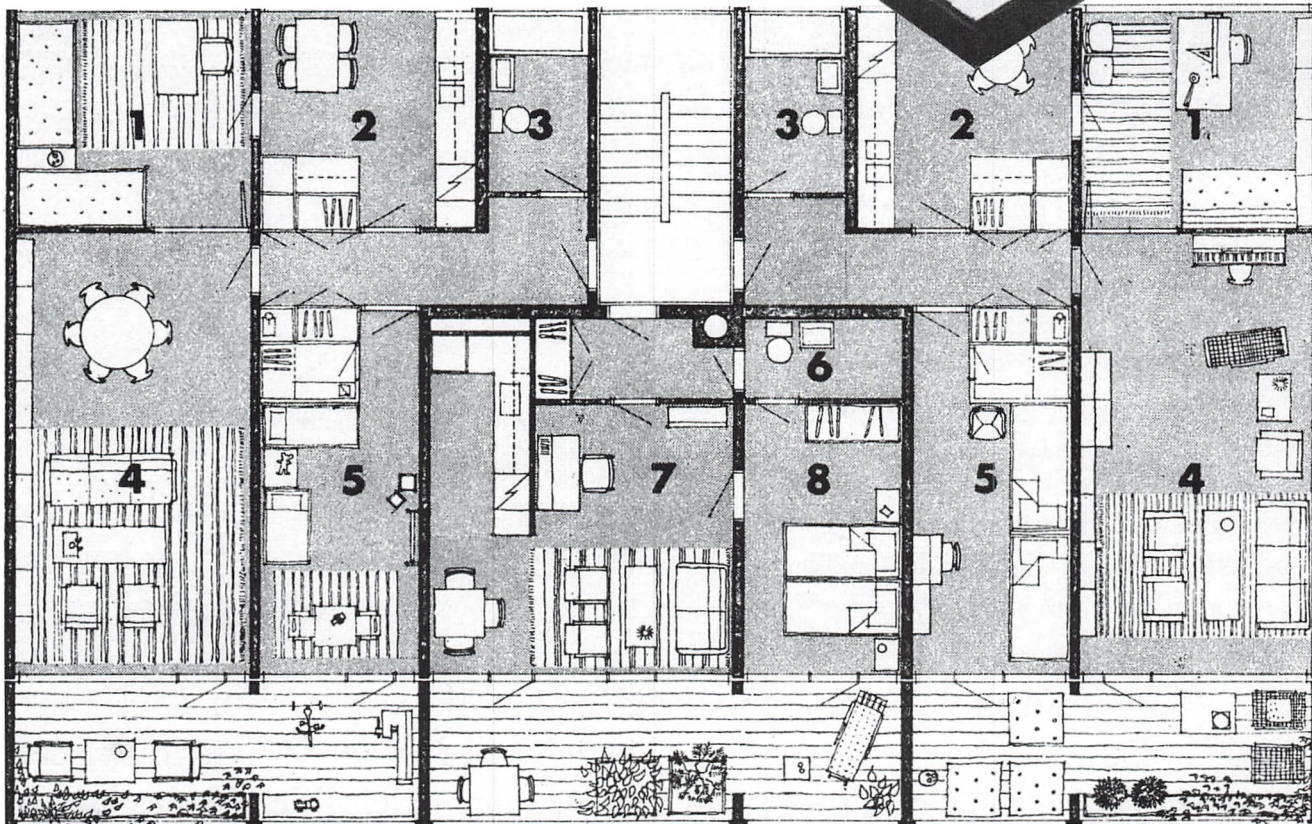
Sønderjyllandsplanen

Bebyggelsen Kjærslund var på tegnebrættet og skulle opføres i henhold til den såkaldte Sønderjyllandsplan.

Der var tale om etagetypehuse. Dette byggeri var dog først indflytningsklar i 1968.

Lejligheds- og Bebyggelsesplan i Kjærslund

Kaj Lustrup

Forretningsfører
Th. Jensen 1967

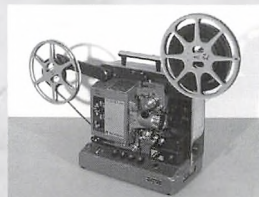
Ledelse og administration

Foreningens første formand var maskinarbejder Adolf Hansen. Han var den af foreningens fædre, der var med ved opførelsen af de 3 første afdelinger. Han efterfulgtes i 1946 af P. Irving Hansen, som bestred posten til 1950, hvor installations-assistent ved Viby El-Værk Kaj Lustrup tog over og bestred posten til 1971.

Foreningens forretningsfører Thorvald Jensen var med helt fra starten som bestyrelsens næstformand og fra 1950 som foreningens forretningsfører.

KILDER ARBEJDERNES ANDELSBOLIGFORENING VIBY J's 25 ÅRS
JUBILÆUMSSKRIFT OG VIBY ANDELSBOLIGFORENING'S 40 ÅRS
JUBILÆUMSSKRIFT ■

fra Arkivskuffen.. 1962 Viby Ugeavis 25. oktober

Børnefilmklubben indleder sæsonen

Viby Børnefilmklub har nu efterårets program klar og der lægges ud på lørdag. Indmeldelse til sæsonen oktober-december finder sted i Viby Folkebiblioteks børneafdeling i morgen fredag d. 26. oktober kl. 15-17,30. Børnefilmklubben er åben for alle børn, og der betales et klubkontingent på kr. 2,50, derefter giver medlemskortet gratis adgang til alle sæsonens fire forestillinger. Der er planlagt fire spilledage begyndende på lørdag og derefter hver anden lørdag til 8. december; børnene er inddelt i to grupper, den første op til ca. 9 år og den anden for børn over 9 år. Alle forestillinger foregår i bibliotekets sal og de små forestilling varer fra kl. 14,30-15,25, hvorefter de større børn ser film fra kl. 15,45-17,10. Forældre kan også optages som medlemmer, så de derved kan følge deres mindre børn til forestillingerne. Programmet kan fås på biblioteket og hos formanden frk. C. Hansen, Viby Børnehave, Bjørnbaksvej.

Steen Møller:

Møllers Danseinstitut

Historien -den lille del

Som danselærer Møllers søn, vil jeg prøve at fortælle historien om min fars Danseinstitut i Viby J., som dengang var en institution for byens og omegnens borgere.

Danseskole, hed det jo normalt dengang, men min far var meget progressiv og kaldte det for Institut, som sikkert lød mere professionelt.

Det at danse var dengang faktisk en del af opdragelsen, som vist i serien Matador, og jeg hadede at stå der på række med andre drenge overfor pigerne, som også stod på række, og vi holdt alle vejret indtil startskuddet gik, og vi drenge måtte kæmpe vores slag for at få den pige, vi havde udset os til dansen.

Det kunne godt være ”drabelig alvorligt”, for havde en anden nu også udset sig smukke Dorthe som dansepartner, så var der ballade.

Sådan var det jo dengang i 1930 og fremefter til 1960'erne, hvor tiden skiftede, og vi blev spejdere i stedet, eller sport som en af mulighederne.

Min far – Hans Svend Aage Møller - opvoksede på en lille gård med landbrug og køer i nærheden af Gjern i Midtjylland.

Familien var fattigfolk og dybt indremissionske, hvorfor det må have været et meget stort brud med familiens arv og kultur, at han blev danselærer. Kommer til at tænke på Hans Kirk's roman - Fiskerne.

Han begyndte at danse med en kost i kostalden, og forestillede sig den smukkeste musik. ”Hvor kom den interesse dog fra, for det var absolut ikke miljøet, han var opvokset i, der inspirerede ham”.

Han dansede i bogstaveligste forstand i bare tæer sammen med køerne i stalden, og dansegulvet var kokager og ulækker halm og urin, og hans dansepartner var en slidt kost.

En mand der var berørt af en kilde, tilsvarende de gamle klassiske komponister, som havde evnen fra fødslen, og dedikeret til dette specielle ud i kunsten og musikken, hvor min far koblede det sammen med krop og bevægelse.

Hotel Viby 1964

Og han var god til det, skulle tiden vise, båret af en usynlig kraft.

Jeg har ikke styr på, hvornår han egentlig startede med en danseskole. Måske i 1940'erne efter krigen.

Danseinstituttet i Viby J

Jeg blev født den 20. maj 1955, og danseinstituttet var godt i gang, hvor min far var gift med Tove Møller.

Jeg trådte ind i et miljø, hvor mine forældre næsten aldrig var til stede, for danseinstituttet kom først.

Og der var travlt for mor og far.

Hovedsædet var Hotel Viby, hvor han i 1951 overtog Lilly Høholts danseskole i foråret, med 100 faste elever som bonus.

Der blev undervist i dans - step - ballet og akrobatik, og for børn, ungdom- voksne og ægtepar.

I Århus havde han danseinstitutter flere steder; bl.a. Hotel Kragelund, Hotel Regina; Østergades Hotel, Håndværkerforeningen, Folkets Hus, Århus Hallen og flere steder.

Han havde filialer i Kolding, Horsens, Randers, Silkeborg, samt mange småbyer i Midtjylland og Djursland. Kolind, Thorsager, Hammel, Ebeltoft, for bare at nævne nogle få.

Han var med i arrangementet Verdens Dansestævne i KB Hallen fra den 18 november 1951 samt et hav af store stævner og konkurrencer i hele landet.

Faktisk hed hans skole:

Møller's Danseinstitut

exam. Danselærer,

Medlem af Danseringen,

aut. af Dansk Danseforbund.

Specialist i Børnedans og moderne Dans

Han havde hjælpere/assistenter på danseinstituttet, bl.a. Aase Berg, som selv blev nr. 5 i danmarksmesterskabet, samt Evy Thomsen, som sidenhen fik sin egen danseskole bl.a. i Ikast.

De hjalp ham i nogle år, og Aases veninde fra Skanderborg, Tove Jensen, blev en dag slæbt med på Hotel Viby, hvor hun så møder Svend Aage Møller.

Det endte med, at de blev gift, og om det var fordi mor blev gravid, at de skulle giftes, ved jeg ikke, men ægteskabet var ikke nemt. I den periode kunne man ikke være gravid, uden at være gift.

Så gift blev de, og et meget fint bryllup blev afholdt i Skanderborg Slotskirke, og min mor kom så til at hedde Tove Møller.

Udadtil var de et meget fint par, og danseinstituttet voksede og voksede.

Han må have været en formidabel danser og underviser, og fik trænet et dansepar til at blive Europamestre, samt andre store konkurrencestævner i Danmark, hvor der blev fostret elever,

Lær at danse hos

SV. AA. MØLLER

exam. Danselærer. Medl. af Danseringen og Dansk Danseforbund.
Specialist i Børnedans og moderne Dans.

Stemmingsbilleder fra en fastelavnsfest, Svend Åge Møller hjælper børnene.

som fik mange mesterskaber i Danmark. Han arrangerede landskamp med England i Århus Hallen, hvor elitedansere dystede om pokaler.

På hans danseinstitut på Hotel Viby, havde han brug for hjælpere, og den altid cigarrygende pianist var Jørgensen, som spillede op til dansen på hans højtstående klaver - Hornung og Møller, sjovt nok. Jørgensen var elsket af alle, og specielt børnene.

Han var en institution i institutionen, og der var altid børn omkring ham, for han udsendte en tryghed og altid omsorgsfuld glæde, som børnene kunne bruge.

Hele familien på min mors side var med i mange arrangementer, for der var meget der skulle sørges for. Forplejning - udsmykning - garderobe - og de fik lavet specielt porcelæn og sølvtøj med Logo, beregnet til præmier i dansekonkurrencer.

Noget min far og mor var kendte for, var de fantastiske juleafslutninger med et meget stort juletræ og slikposer og appelsiner til børnene.

Der var ikke så mange penge i lokalbefolkningen dengang, så det var virkelig luksus med alle de gaver.

Fastelavnsfest blev også afholdt, med ”slå katten af tønden”, og der var virkelig mange til stede af børn og voksne til de arrangementer.

De kastede sig også ud i skuespil arrangementer på scenen, hvor børn og unge klædte sig ud og spillede teater på scenen på Hotel Viby og andre af de større byer i Jylland.

Jeg glemmer aldrig arrangementerne i Folkets Hus, da Hotel Viby efterhånden blev for lille til de store fester.

Der blev danset lancier, og et stort orkester sad på scenen og spillede op med kapelmester og det hele.

Marcel Marceau på Viby Hotel.

Små piger på scenen

Når dansen blev fri, var der ude i siden af dansegulvet lidt trukket tilbage arrangeret borde med hvide duge til de voksne, som så fik smørrebrød, øl og snaps, medens de unge var på jagt efter den dejligste dansepartner. Mange glæder og megen sorg, når f.eks. Dorthe blev snuppet af en anden dreng.

Da min mor kom til, skete der alle disse ting, og hun har sikkert været en stor inspirator og samarbejdspartner til min far, så danseinstituttet blev den institution det blev.

Det må have været Danmarks største danseinstitut dengang.

Far hentede også den kendte franske mimekunstner Marcel Marceau til Hotel Viby, til et eller andet arrangement.

Det var min mor ikke helt glad for, for hun var meget økonomisk, og dette blev dyrt.

Far tænkte ikke så meget over det med økonomien, men havde mere fokus på at alt skulle være

det bedste. Sikker en af grundene til at de blev skilt i 1961.

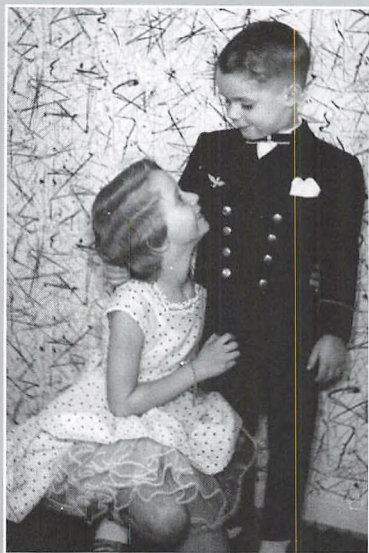
Når dansesæsonen var slut, fik mor og far mange gaver fra elever, lige fra askebægere til breve og alt muligt som takkegaver.

Den faste pianist Jørgensen, får overrakt en takkegave

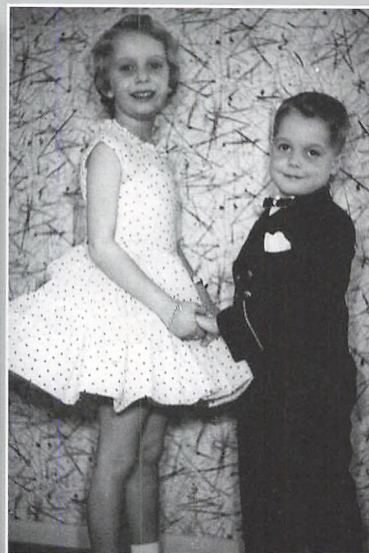

Morfar, Jette og far

Jette og Steen

Aase, Svend Aage og Tove

De var meget populære, og alle i Viby og omegn kendte familien Møller fra Krabbesholms Allé.

Jeg husker tydelig det gamle Viby med brostensvejen, mælkeanden med hesten foran vognen og de brune mælkeflasker, hvor fuglene hakkede hul i låget og stjal den fløde, der flød oven på mælken.

Familien og danseinstituttet

Mor og far byggede hus på Krabbesholms Allé 14 i starten af 1950'erne.

Måske det første hus på den vej, hvor Lystagers fabrik lå som det første på hjørnet af Kongevejen, der hvor Ormslevvej starter, og direktørboligen på det andet hjørne på Krabbesholms allé, og i øvrigt der sangerinden Birgit Lystager voksede op, og jeg passede hendes kaniner som lille dreng. Efterhånden blev der bygget villaer i hele kvarteret.

Min søster Jette blev født i december 1952, og jeg kom til i maj 1955.

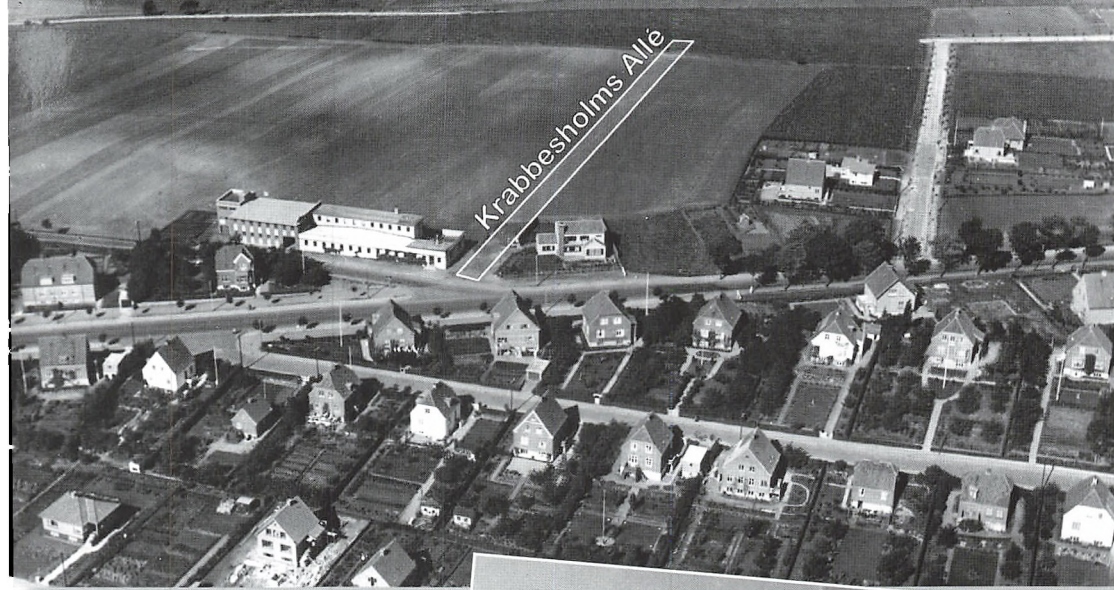
Da mor og far altid arbejdede, havde vi "ung pige i huset", som boede på et værelse hos os, og tog sig af Jette og jeg.

Fars bror hed altid onkel Christian for os børn. Han var gartner og havemand og passede mange af de fine haver i Viby for det bedre borgerskab, bl.a. haven og området omkring fabrikken Lystager samt Karl Krøyer, som de fleste husker.

Mange husker onkel Christian, for han var overalt iklædt lange gummistøvler, haveredskaber og trillebør.

Så vi må vel høre til det bedre borgerskab dengang, og stort var det, da far købte en stor bil, Ford Consul.

Glemmer aldrig vore ture til Ford nede ved havnen, hvor man kørte ind ad en port, og så kom

Et tidligt billede fra området omkring Krabbesholms Allé

bilen igennem serviceeftersyn som på et samleband, sluttende med smøring og vask.

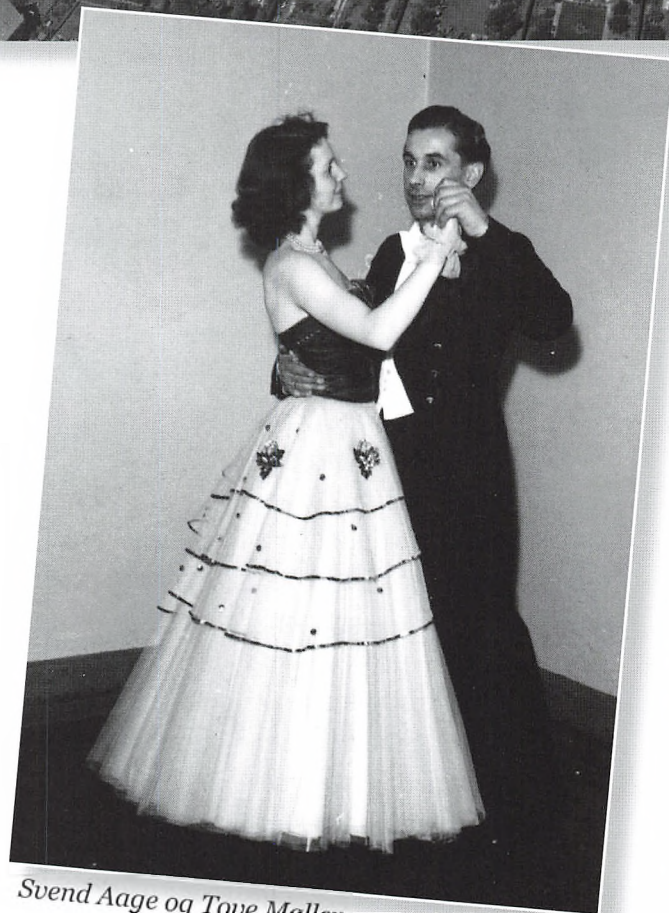
Jeg drøede rundt på mine små ben op til udstillingshallen, hvor der stod mange af de nyeste Ford modeller. En skattekiste for en lille 3 årig dreng.

Jette og jeg skulle altid fremstå perfekte med slikket hår og krøllejern til Jette, som blev varmet over gassen i køkkenet.

Hvor tit min mor lige tog lidt spyt på fingrene, når vi skulle være fine, og lige rettede mit hår til i spidserne.

Jeg tror ikke kun det er min søster, Jette og jeg, der led af fraværende forældre, for tiden dengang var hård for børnene på en anden måde, end det er i dag. Ikke at vi sådan led af det, for det var ligesom normen dengang og helt normalt og naturligt.

Vi skulle stå ret, og gøre som de voksne sagde, disciplin og pli, og der blev uddelt lussinger i

Svend Aage og Tove Møller

Svend Aage og Tove Møller

Svend Aage og Tove Møller omringet af elever

skolen, hvis vi dummede os eller ikke havde lavet lektier.

Min mor tog med mig 1. skoledag på Vestergårdsskolen, og så mente hun, jeg kendte vejen og måtte klare mig selv fra dagen efter. På vej til skolen gik jeg altid forbi Kino-bageriet på Ormslevvej, hvor Ingvarsten bagte inde bagved, og hans kone stod i udsalget. Der solgte de også "gammel brød", og kunne købe en hel kringle for 25 øre - grisene på landet fik resten. Der kom jeg ofte lige forbi efter skoletid, men heldigvis stoppede jeg med det.

En hjemlig ting gik far op i, og det var haven. Han var i gang med den smukkeste engelske have, og onkel Christian hjalp selvfølgelig. Haven var delt i tre områder med store træer og stensætning der smøg sig i runde buer til blomsterbede. I den

bageste del bag de store træer var der bare græs og bålplads til afbrænding af haveaffald. Jeg har mange dejlige minder fra den have om sommeren;

Tove Møller leder de små dansere

Undervisningen
begynder

Møllers DANSEINSTITUT Elevblad

Tidsskrift Nr. 140

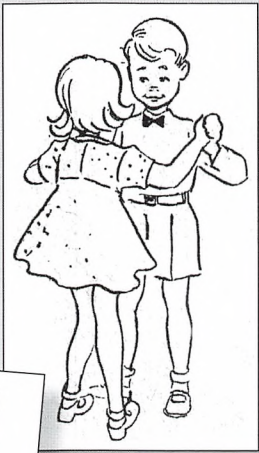
Marts 1961 Dans - Ballet - Step - Akrobatik Nummer 2

Det store Afdansningsbal i Aarhus-Hallen

Jeg beder indsendende Eleverne samt deres Forældre læse denne Meddelelse grundigt igennem.

Som tidligere meddelt paa Dansebladet. Møder det store Afdansningsbal i Aarhus-Hallen, søndag den 9. April. Da det selvfølgelig er forhandlet med betydeligt større bane vi dansere i Aar end som tidligere vil alle kan forstaa, at den Forhold der er ved at holde Afdansningsbal i et stort Lokale som det er den, de der var med sidste Aar, hvor det var Afdansningsbal i Folkets Hus, hvor havde af Tilskuerne maatte staa op, og mange har haft lidt fult og lidt surde havde.

Det Liden over Danselivet og de Dansestudier til de Forældre er trykt op, saa de ingen Forhold for Tilskuerne. Og vi haaber det der af den Forhold, vi har været med at deltag - det er jo Aar Instituttet havde Søren, og vi skulde derfor gerne have alle Elever samt deres Forældre med, saa vi kan faa et helt igennem vellykket og fedt Aar. En temmelig dyrt Historie, at kommer med til Afdansningsbal, vi har derfor lavet det saa let, at ved Børn af 13 Aar, Tilskuerbladet.

Dans - Step - Ballet - Akrobatik

Alt i Dans - Dans for alle

Børn - Ungdom - Voksne og Ægtepar - Begyndere, øvede og Sportsdansere

Undervisningen begynder:
HOTEL VIBY - 6., 7. og 9. September
HOTEL KRAGELUND - Onsdag 15. Septbr.

Lær at danse, og få en af danser vigtig!

Få et tilbud med Undervisning eller Prøve tilkøb!

Lær at danse hos **SV. AA. MØLLER**

Afgangs Eleverne får de forsk. Hold og Programmet, Kampning, Kampning, Fuldbring og Højeste Præstationer efter 1. September.

Eksempler på forskelligt
markedsføringsmateriale

men det var lidt øv, da jeg senere fik ansvaret for at slå græs, klippe den enormt lange og høje hæk og feje fortovet.

Skilsmissen

En søndag formiddag sagde min far til mig, at vi skulle køre en lille tur på landet. Selvom jeg kun var ca. 5 år gammel, anede jeg noget utrygt. Vi kørte ad Ormslev vej ned til højre ved Åbo og til Skibby, og endte ved et stråtækt hus, hvis have lå helt ned til Århus Å. Jeg måtte ikke komme med ind, og sad der i bilen alene og ventede.

Det var så det sted han flyttede til, da mor og far brød med hinanden.

De blev skilt omkring 1961, og en ny tid startede for vores lille familie.

Så far flyttede ud til dette hus i Skibby, og Jette og jeg fik lov til at bo hos ham en weekend hver 14. dag. Jeg glædede mig hver gang, for haven lå lige ned til åen, hvor jeg badede og fiskede. Og far tog os med på fisketure både til havnen i Århus ude på den yderste mole ved fyrtårnet. Og så selvfølgelig langs danske åer i nærheden.

Så far blev mere synlig, efter de blev skilt, og mange dejlige minder jeg har fra den tid på landet, hvor køer gik på markerne lige overfor på den fine røde gårds marker. Far fortsatte med Danseinstituttet; men Hotel Viby lukkede jo, og han måtte finde nye lokaler.

Medens han boede i Skibby, begyndte frk. Storborg at komme mere og mere.

Hun var hans nye danseassistent, og de blev si-

denhen gift. De flyttede ind i ejendommen lige bag ved Viby Idrætsforening, hvor jeg senere spillede håndbold i mange år. De fik en søn, men så begynder det at gå galt, og de blev også skilt.

Efterhånden som tiden gik, mistede jeg mere og mere forbindelsen til far, men mødte ham af og til i det store lokale ovenpå i Viby Idrætsforening, hvor jeg jo kom meget til sport. Der havde han nu danseskole, men det døde ud, efterhånden som han blev mere og mere svag og syg.

Da jeg var 14 år gammel, fik jeg et fritidsjob på Viby Bibliotek som bogopsætter.

Der kom han med sin stok, når jeg havde fødselsdag, og ville give mig en gave, en god bog. Det blev som regel Alistair Maclean, hvis bøger jeg samlede på. Det var stort af min far, for bøger var dyre.

Det sidste åndedræt

Jette og jeg havde vores liv hver for sig - var blevet lidt over teenagealderen, og oplevede alt der skete sidst i 1960'erne med blomsterbevægelsen og musikbølgen, som forandrede alt. Og så en dag sidst i oktober 1972 ringer telefonen, og en dame præsenterer sig som Lilly og er fars hjemmehjælper. Hun fortæller, at vores Far nu bor i Grøfthøjparken i den store bygning – og ”Jeres far vil gerne se jeg til en kop kaffe. . . . om I ikke gerne vil det?” spørger hun.

Jeg blev faktisk lidt urolig, for det var så længe siden, han næsten forsvandt, men Jette og jeg tog os sammen og besøgte ham og Lilly. Det var

lidt tragisk og sørgeligt, at se ham bo helt alene i et højhus på en etage højt oppe.

I det øjeblik, hvor vi alle sad omkring det lille sofabord, så oplevede jeg, at far pludselig var blevet meget nær og betragtede over for Jette og jeg. Hans kærlige øjne, og hans hånd skulle hele tiden tage vore hænder.

Så ser Lilly alvorligt på os og siger, at far og hende flytter sammen i hendes hus i Hørning, hvor Lillys gamle mor også bor.

En velsignelse var sket, for far havde nu fundet den dybe kærlighed, han sådan havde længtes efter i hele hans liv.

Jeg kunne ikke vise min indre glæde i nuet, men sidenhen følte jeg dyb taknemmelighed i mit hjerte, over han endelig var kommet hjem til sin elskede, om end de var godt oppe i årene, og far faktisk var på genoptræning med sine ben.

Kærlighed, er kærlighed

Jette og jeg besøgte dem sammen en enkelt gang i Hørning, og far og Lilly var så åbne og glade. Jette besøgte dem nogle gange; men der går kun kort tid, så ringer telefonen en dag, jeg tager den, og Lilly er i røret.

”Steen – I må hurtigt komme på Århus Amtssygehus, for jeres far er ved at dø”. Jette var ikke hjemme, så jeg tog derop alene.

Far lå i en hospitalsseng og var helt væk. Lilly kommer med en stol og beder mig om at sidde ved hans side, og holde hans hånd.

”Svend Aage” siger hun. ”vip med fingeren, hvis du kan mærke at Steen er her”

Jeg havde hans indbundne hånd i min, og mærker et stille vip med hans tommelfinger.

Vi sidder sådan i en halv time, og jeg tager hjem i dybe tanker og følelser. Næste dag ringer Lilly og fortæller at ”jeres far er død”.

Begravelsen foregik i Tranbjerg Kirke, hvor han blev lagt ned på et lille familiegravsted.

En sidste bemærkning

Til sidst vil jeg lige nævne, at min Mormor og Morfars store indflydelse på vores liv efter skilsmissen, var det der gjorde, at vi kunne blive boende i huset. Jeg er taknemmelig over den lille familie - at de altid var der, og holdt øje med, at det gik godt for Tove, Jette og Steen.

Et helt kapitel for sig, som må komme en anden gang.

Til sidst en stor tak til Lone Elbæk Berg, som er datter af en af fars dygtigste danseassistenter - Aase Berg, inden min mor kom til med hendes hjælp.

Lone inviterede mig til at besøge hendes mor og far i Viby, og der fortæller Aase, at hun da også har lavet sådan udklips/fotomappe som min mors, fyldt med fotografier fra danseskolen.

Ud over det havde Aase andre ting med fra Viby dengang.

Fortællinger om familien Krüger, med dødsdroomekøreren Frantz Krüger i spidsen, som også stillede sin droom op i Viby, hvor ham og hans kone kørte oppe på væggene.

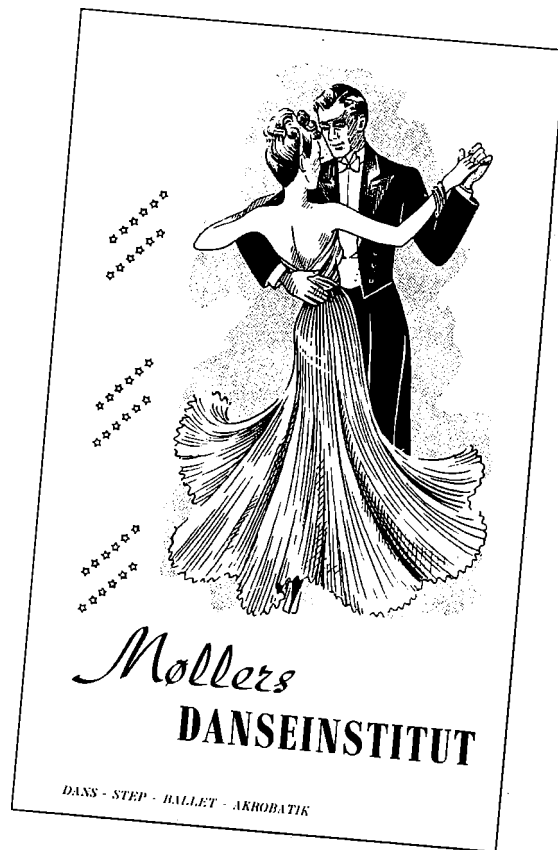
Den familie var også en del af far og mors venskabskreds, ligesom mange venner var dybt involveret i Lystagers Fabrikker.

Også historien og billeder om lilleputterne, de små mennesker/”dværge”, som også gæstede Viby.

Palles Tivoli var jo fast gæst i Viby engang, både på Viby Torv, og henne ved VIF.

Og meget meget mere, som måske kunne være interessant for Viby Lokalhistorie.

Tror det var det kaffemøde, der endeligt gjorde, at jeg fik lyst til at fortælle historien. ■

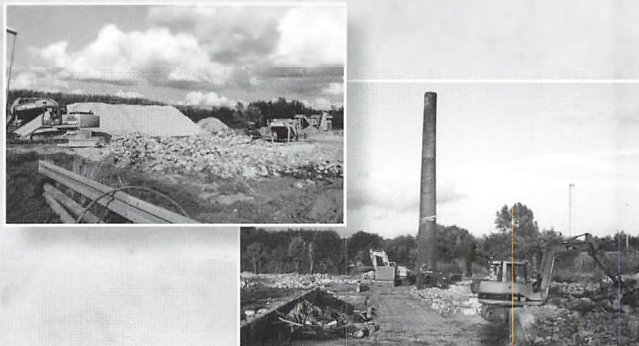
ÅRET DER GIK 2016/17

I denne rubrik i Vibybogen vil vi hvert år sætte spot på den/de begivenheder, som vil blive husket i mange år fremover. Begivenhederne vil endvidere blive indført på "Vibys Tidslinie", så de er gemt for eftertiden. Tidsperioden er Oktober - Oktober.

■ Gartneriet Frydenslund

Da gartneriet Frydenslund på Bøgeskov Høvej ved Ravnsbjergbakken blev solgt sidste år den 1. juli, markerede det afslutningen på en lang æra med gartnerier i Viby. Erik og Hanne Svejstrup er fraflyttet, og her i det tidlige efterår er gartneriet så blevet rykket ned. Glasset og metallet fra gartneriet er efter sigende blevet kørt til Litauen og Polen.

Det fortælles også, at køber vil hæve niveauet, så det kommer helt op til Skanderborgvej.

■ Rosenhøj

Boligforeningen Aarhus Omegn har tilendebragt en meget omfattende renovering af bebyggelsen, der bl.a. indebærer, at nogle af blokkene er blevet "vendt", andre savet over og næsten alle har fået nye facader. Et imponerende projekt der er blevet rigtigt fint og er blevet tildelt RENOVER - Jubilæumsprisen 2017, stiftet af Realdania og Grundejernes Investeringsfond.

■ Brender-passet

Endnu en markant bygning er borte. Ejendommen på toppen af Terpvej, hvor købmand Brennder havde til huse er nedrevet aug./sept. 2017.

■ Viby Tapet&Farve

Byens vel nok ældste forretning lukkede i foråret 2017, Viby er blevet en institution mindre. EDC Mæglerne har idag overtaget forretningen.

Kurt Boch Andersen:

Hellig Niels

Historien om Vibys lokale "helgen"

Da Moesgaard Museum den 9. oktober 2017 åbnede den permanente udstilling om middelalderen, var en af de udstillede effekter Hellig Niels' kilde. Denne blev fundet af arkæologer fra Moesgaard Museum i 2001 på Viby Tømmerhandels gamle grund, der hvor Nykredit i dag har sine bygninger. Det er en god anledning til at fortælle historien om Hellig Niels.

Lad os med det samme slå fast, at Niels ikke var helgen, som så mange har påstået. Derfor er ordet helgen sat i citationstegn i underoverskriften. For at kunne bære titlen helgen, skal man anerkendes eller som det hedder, kanoniseres, af paven. Dette blev Niels ikke på trods af flere forsøg herpå.

Men kongesøn, det var han rigtignok. Han var frillesøn af kong Knud III, som var konge af Jylland og som havde medkongerne Svend (Grathe) og Valdemar (den Store). Der var

megen strid om tronen på denne tid, men i 1157 inviterede Svend sine medkonger til Roskilde, angiveligt for at slutte en endegyldig fred mellem kongerne, men Svends virkelige plan var at dræbe sine medkonger og blive enekonge over hele landet. Det lykkes Svends folk at dræbe Knud, mens det lykkes Valdemar at undslippe, og i et senere slag på Grathe Hede ved Kjellerup sejrer Valdemar over Svend, som dræbes, og Valdemar bliver enekonge.

Hellig Niels levede, mens Valdemar den Store var konge, og da både Valdemar og Knud var fjender af Svend Grathe, skulle man mene, at de havde et godt forhold til hinanden. Men det er mere kompliceret end som så, for Niels' farfar var Magnus (den stærke), som i 1129 lokkede Knud Lavard i en fælde ved Haraldsted Sø nord for Ringsted og dræbte ham. Og Knud Lavard var kong Valdemars far. Og ikke nok med det, Knud Lavard blev helgenkåret af paven og i 1170 holder kong Valdemar (og Absalon) en stor kirkefest i Sankt Bendts Kirke i Ringsted, hvor han

Som tegneren Erik Sørensen forestiller sig livet omkring kilden

MOESGAARD MUSEUM

befæster sin magt som enekonge og søn af en helgen. Og Niels var barnebarn af en mand, som både var kongemorder og helgenmorder!

Fødsel og barndom.

Niels var som sagt frillebarn af kong Knud III, og det gik således til, ifølge overleveringen. En aften

påstod nogle gejstligt lærde i kongens selskab, at netop denne aften var det gunstigt at avle et barn, som kunne komme meget tæt på Gud. Kongen var en handlingens mand, så han beordrede sine folk at bringe ham en ung, sund pige, som han så besvangrede. Efter fødslen dør moderen, og Niels opdrages hos sin mormor, som over for Niels udgiver sig for at være hans mor. Vi ved ikke, hvilket år Niels er født, men hans far bliver dræbt i 1157. Til gengæld ved vi med sikkerhed, at han dør i 1180, så han får ikke et langt liv.

Da han er syv år gammel, bliver han under leg med andre børn hårdt ramt af en bold og truer drengen, der har kastet bolden. "Det skal du få betalt af min moder!" Drengen svarer ham: "For din moder er jeg ikke bange, for hun er død." Niels kommer i stærk gråd og løber hjem, hvor mormoderen åbenbarer sandheden for ham: "Din moder var min datter, og efter at hun havde født dig, døde hun samme nat." Niels svarede: "Min moder er død af den smerte, jeg forvoldte hende. Fra i dag af, da jeg har hørt om min moders død, vil jeg aldrig gå med linned." At gå uden linned var i middelalderen en slags bodshandling eller et udtryk for stor fromhed, i stedet gik man med en mere kradsende uldskjorte.

Niels som voksen med forbindelse til Gud.

På dette punkt er det nok på sin plads at indskyde, hvor vi i dag ved disse ting fra. Samtalen,

som er gengivet ovenfor, kan man finde i bogen "Danske helgeners levned" bind 2 af Hans Olrik. Deri er en oversættelse fra latin af et håndskrift, som daterer sig til 1254. Dette håndskrift er en kopi af et brev, som er sendt til paven i Rom med det formål at få Niels kanoniseret som helgen. Men kan vi tro på, hvad der står i et sådant håndskrift? Normalt arbejder historikere på den måde, at man sammenligner uafhængige kilde-skrifter, og hvis flere kilder uafhængigt af hinanden giver en oplysning, er der stor sandsynlighed for, at oplysningerne er rigtige. Her har vi kun meget lidt andet at sammenligne med. At håndskriftet er nedskrevet 74 år efter Niels' død gør det selvfølgelig mindre pålideligt. Meget kunne i et så langt tidsrum tilføjes, og forklaringer og hændelsesforløb kunne rettes til eller tilføjes, så det passer ind i forfatterens formål. Endelig er håndskriftet ikke særlig omfattende, så vi får kun enkelte brudstykker af hans liv.

Men tilbage til Niels' liv. Som ung mand opholdt Niels sig ved kongens hof, og vi ved fra andre kilder, at han er til stede ved kong Valdemars hof i Skanderborg den 6. juni 1176, da kongen skænker Esrom Kloster et jordstykke i Halland. Niels bliver træt af livet ved hoffet og trækker sig tilbage til sine ejendomme, som skulle have ligget i Skibby og Viby. Han lader bygge en trækirke i Skibby, og der er i håndskriftet en beretning om, at tømmermændene under træfældning i Viby Skov bliver tørstige, og Niels

bad til Gud og stak sin stok ned i jorden fem gange, så hullerne dannede et kors, og en kilde vældede frem.

Niels' død og begravelse.

Der er i håndskriftet flere eksempler på, at Niels udfører mirakuløse helbredelser, mens han er i live, men langt de fleste undere er i beretningen henlagt til efter Niels' død. Da han lå på sit dødsleje, kom mange fattige for at få almisse, som han rundhåndet uddelte. Han bad om at blive begravet i "trækapellet ved havet", som nok lå, hvor domkirken i Århus ligger i dag.

Biskop Sven af Århus havde imidlertid andre planer. Han sørgede for, at Niels blev begravet – ikke i det omtalte trækapel – men i hans egen domkirke, som man fandt under Vor Frue Kirke, og som i dag er denne kirkes krypt. Og nu begynder underne at tage fart, og her skal blot nævnes nogle få. Biskop Sven havde ladet opstille en del vokslys, både almindelige og ekstra tykke. Normalt tændte man kun de almindelige for at spare, men flere gange tændte de tykke lys sig selv. Niels' egen amme var blind, men ved at påkalde Niels fik hun sit syn igen. En mand fra Randers havde hele sit liv været stum, og han havde valfartet til den hellige Jakobs grav i Spanien, men det havde ikke helbredt ham. Han havde så arbejdet i Tyskland en årrække, og da han hørte om underne ved hellig Niels' grav, valfartede han derhen. Efter at være faldet i søvn, hørte han

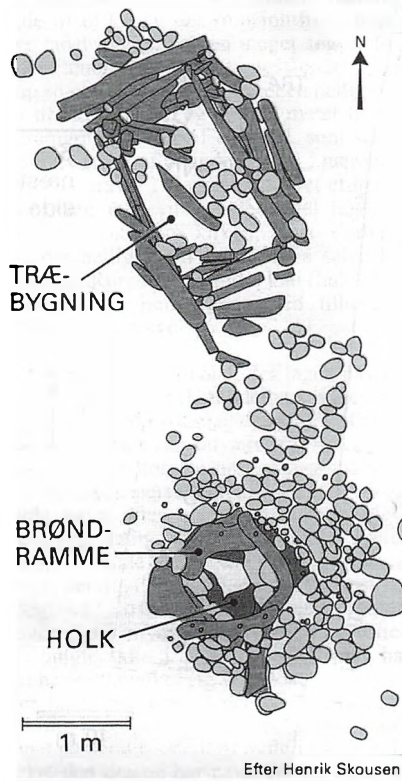
en sige: "Stå op og tak Herren og Hellig Niels, fordi du har genvundet dit mæle". Og så kunne han tale – både tysk og dansk. Nogle borgere fra Havn (København) var i havsnød og kastede lod mellem helgenerne Knud, Vilhelm og Niels. Tre gange landede loddet på Niels, og de råbte: "Hjælp os, hellig Niels!" og uvejret holdt straks op. Bagefter drog de til Niels grav og ærede ham med gaver.

Den sidste fortælling viser for det første, at Niels åbenbart var kendt i et større område, og for det andet viser den også, hvorfor biskop Sven var så interesseret i at have Niels begravet i sin kirke – gaverne. Det var ikke ubetydelige summer, der kom ind ved at have en person begravet i sin kirke, som folk anså for at være helgen. Og bispeskolen i Århus havde hårdt brug for pengene, blandt andet til byggeriet af den nuværende domkirke. Senere flyttes Niels' grav til den nye domkirke, og der fortælles, at kirken fyldtes af en vidunderlig velduft. Af de årstalsangivelser i håndskriftet kan vi se, at kulten omkring Niels var særlig udbredt i midten af 1200-tallet. Det er også i 1254, at man sender anmodning til paven om at få Niels gjort til rigtig helgen, men dette imødekommes ikke. Da Marsk Stig og de andre dømte for mordet på Erik Klipping i 1290 bygger en borg på Hjelm, frygter præsterne i Århus, at Niels' kiste kan blive røvet af disse folk, og han bliver gemt af vejen i biblioteket. Da hans kiste igen tages frem, er velduften forsvundet, og kulten omkring Niels bliver

gradvist mindre, og på et ukendt tidspunkt går hans kiste tabt.

Inden vi vender tilbage til Viby lige et par ord om Niels' forhold til kongemagten og politik. Der er intet i håndskriftet eller andre steder, der tyder på, at Niels interesserede sig for magt og politik. Tværtimod trækker han sig fra tjeneste i kongens kreds som tidligere nævnt. Men han havde en halvbror, Valdemar, som var biskop i Slesvig, men ønskede at blive konge i Danmark. I 1192 går han i land i Nordjylland med en svensk/norsk

hær, men han bliver slået, taget til fange og indsat i tårnet på Søborg Slot, indtil han løslades i 1206. Dette har Niels ikke noget med at gøre, men at støtte en "helgen", som er halvbroder til en farlig statsfange har valdemarerne heller ikke lyst til. Da bisp Sven dør, indsætter kongen og ærkebisp Absalon en slægtning af Absalon, Peder Vagnsen (nogle gange stavet Vognsen) som biskop i Århus. Han skal søge at dæmme op for kulten omkring Niels, men som man kan se af det foranstående, så lykkedes det ham ikke.

Kilden med kransen af egegrene øverst

SKALK 2002

Holken

SKALK 2002

Oversigt over kilden og kapellet

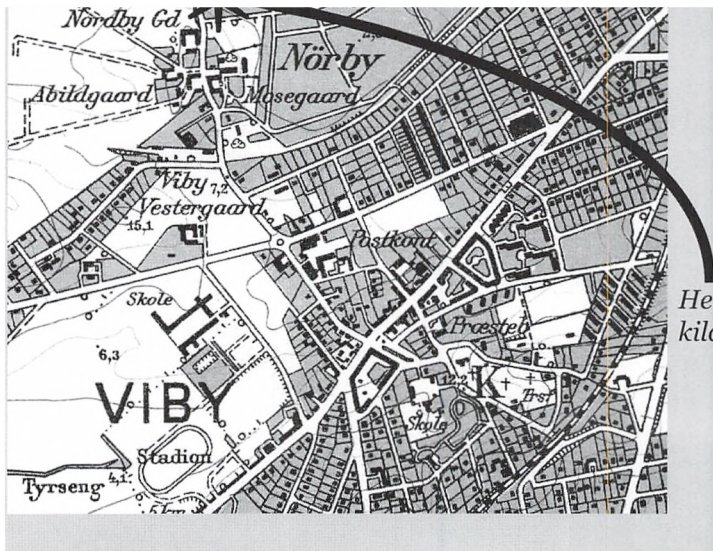
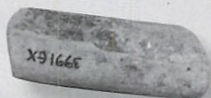

FOTO: KURT BOCH ANDERSE

Hellig Niels' kilde

Knogler, potteskår m.m.

Potteskår fundet rundt om kilden

Kilden i Viby.

Noget tyder på, at samtidig med at færre personer besøger Niels' grav i Århus, stiger antallet af valfartende til kilden i Viby. Og her blev folk ved med at komme i århundreder. Så sent som 1623 skriver præsten i Viby, Jens Lauritzen Mariager, til oldtidsforskeren Ole Worm: "Udi Viby har der i fordums dage været en herregård med navn Kongsgård, på samme gård har der været tvende jomfruer, hvilke der har ladet bygge et kapel, til hvilke de har sunget messe i samme kapel". Senere i samme beretning hedder det: "Haver der også her på Viby mark, norden for før nævnte herregård, været en kilde, hvilken man har kaldt St. Nicolai Kilde. Til samme kilde har halte og krøblinge begivet sig og der kastet deres kryk-

ker og tilbedet St. Nicolai og straks toet sig i før nævnte kilde. Fremdeles mange rige, som har været beladt med nogen sygdom, har og forføjtet sig til samme kilde og kastet penge i den og siden tilbedet før nævnte St. Nicolai."

Denne beskrivelse har indtil for nylig været noget af det eneste, vi vidste om kilden i Viby, indtil Moesgaard Museum begyndte at grave på det tidligere Viby Tømmerhandels grund på hjørnet af Viby Ringvej og motorvejen. I 1996 fandt man en kristen gravplads på dette sted, og året efter fandt man lidt derfra en lille offermose fra tidlig jernalder. Dette er beskrevet i en tidligere udgave af Vibybogen, så det vil jeg ikke dvæle ved. I 2001 gravede man, igen foranlediget af amatørarkæolog Aage Brandt, i samme område og gjorde

interessante fund. Denne udgravning var, som de foregående, ledet af arkæolog Hans Skov. Jeg har haft et par samtaler med Hans Skov på Moesgaard Museum og har set og fotograferet en del af fundene.

Man fandt ved udgravningen en kildebrønd og resterne af en lille træbygning.

Kildebrønden består af en stenlægning på ca. 3 x 3 meter, og rundt om kilden fandtes nogle krogede egegrene, der omkransede kildens udspring. Under grenene fandt man en såkaldt holk, som er en knap en meter høj udhulet egestamme, som har fungeret som en slags vandrør for kildens øverste del. Mørke striber i kildens sand viser, at der har været god vandgennemstrømning i kilden, og der var stadigvæk vand i holkens nederste del. Man har også rundt om kilden fundet knogler af forskellige husdyr, potteskår og søm. Dette vender vi tilbage til senere. Den hule egestamme kan ved hjælp af årringe dateres til omkring 1212, mens de krogede egestykker, som omkranser kilden, er fældet så sent som 1564. Potteskårene daterer sig til op omkring år 1600.

Omkring to meter fra kilden har man fundet resterne af en bygning af træ. Denne bygning måler 2 meter x 1,2 meter, og er udført af kraftigt tilhugget træ, som er usædvanligt velbevaret. Der er på flere af træstykkerne spor efter ild, så det er måske en brand, der har gjort det af med kapellet, enten som en bevidst handling eller ved et uheld som f.eks. et væltet stearinlys.

Når man sammenligner fundene med de skriftlige kilder, er der en ganske god overensstemmelse, hvilken leder os til at tro, at det er den Hellig Niels' kilde, som er omtalt flere steder, som er fundet her. Dyreknoglerne er nok rester af måltider indtaget omkring kilden, og potteskårene er rester af drikkekrus. Det var skik, at man efter at have spist og drukket af kildens vand, så slog man drikkekruset itu, og man sov ofte om natten ved kilden. Dette skete særligt Valborgaften (aftenen før 1. maj) eller Sankt-hansaften (23. juni), hvor kildens helbredende kraft mentes at have været særlig stærk.

Det er også interessant, hvad arkæologerne ikke har fundet – nemlig mønter. Ved andre kilder har man fundet mønter, nogle steder endog i store mængder, men ved Hellig Niels' Kilde er der ikke fundet en eneste. Den mest sandsynlige forklaring på dette er vist på den tegning, som Moesgaard Museum har fået lavet af kilden og dens omgivelser. Her står en munk og tager mod mønter fra de besøgende. Kirkens folk har højst sandsynlig indsamlet mønter og de gaver, som er blevet bragt til kilden. Vi ved ikke, om kilden måske har været en så stor indtægtskilde for kirken, at man har haft en fast bemanning på stedet.

Et anden interessant forhold er, at kilden åbenbart er blevet besøgt helt op til omkring år 1600. Den sidste forbedring er som tidligere nævnt blevet lavet i 1564, næsten 20 år efter reforma-

tionens indførelse. Efter reformationen blev det direkte forhold mellem den troende og Gud det væsentlige, og næsten alle katolske mellemlid såsom helgener, dyrkelse af jomfru Maria kasseret, og kulden omkring helligkilder blev anset for at være suspekt, men dog ikke forbudt. Aktiviteterne omkring kilden i Viby vidner om, at ikke alle i almuen har delt denne lutherske opfattelse.

Man kan også spørge om, hvor tidligt kilden har været valfartssted. Ifølge håndskriftet er det Niels selv, der har fået Gud til at lade kilden springe. Den slags beretninger er der rigtig mange af i middelalderen, og sådanne beretninger går helt tilbage til det gamle testamente, hvor Moses under jødernes vandring i Sinai-ørkenen slår på en klippe, og en kilde springer. Sådanne beretninger vil de fleste mennesker i dag nok ikke fæste lid til. Ser man det ud fra en arkæologisk synsvinkel, er det interessant, at man som tidligere nævnt har fundet en offermose fra tidlig jernalder tæt ved kilden. Derfor er det en nærliggende tanke, at der har eksisteret en slags kult omkring kilden allerede så tidligt. Nogle mener, at kildedyrkelse går tilbage til hedensk tid, og at denne dyrkelse har været forenelig med den katolske kristendom. Ved udgravningen i 2001 fandt man også en lille gotlandsk dragtnål fra vikingetiden samt en menneskekæbe, som kulstof-14 dateret til slutningen af vikingetiden. Så kilden har i hvert fald haft en funktion i vikingetiden.

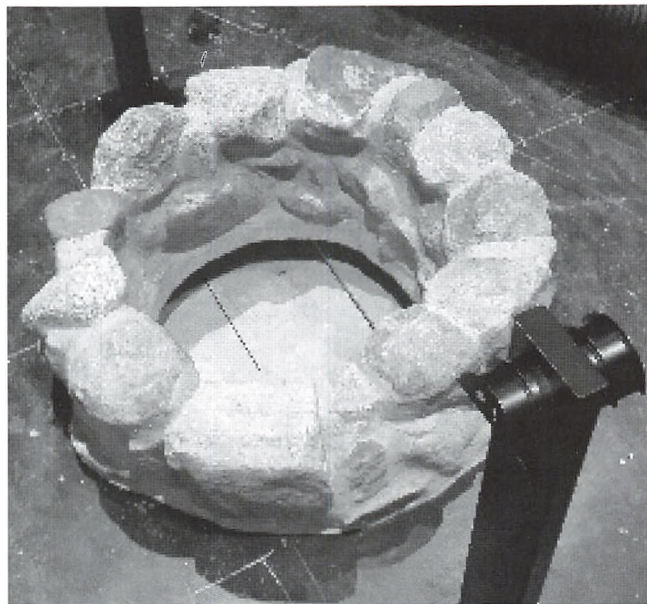
Endelig er der noget særdeles interessant ved det træ, som kapellet er opført af. For det første er træet til dette kapel fældet i årene 1090, 1124 og årene 1160-62. Dette er lang tid inden kulden omkring Niels starter, så deraf kan vi slutte, at træet tidligere har været anvendt til andet formål, og da kapellet nok er bygget efter Niels' død i 1180, så er der tale om et kapel opført af genbrugstræ. Hvor kan dette træ være kommet fra? Træet er usædvanligt kraftigt til et så lille kapel, så det har nok oprindeligt været anvendt i en større bygning. Hjørnestolperne er ottekantede stolper, og sådanne ottekantede stolper har man flere steder fundet i mere prægtige bygninger fra den tid, f.eks. kongehaller. Dette leder frem til, at der nærmest kun er et sted i lokalområdet, som træet er kommet fra – nemlig Kongsgården. Og så kan det jo være, at den tidligere nævnte beretning om, at det var ”tvende jomfruer” fra Kongsgården, der har ladet kapellet opføre, i virkeligheden er sand. Måske har man erstattet en ældre bygning med en ny, og så har dele af træet kunne genbruges. Det var almindelig brug i de tider. Og så er det jo lidt af en arkæologisk sensation, idet man ikke har fundet noget fra Kongsgården, siden man fandt et stenfundament ved bygningen af den røde skole i 1915. Denne Kongsgård stammer sandsynligvis fra vikingetiden. Kongerne kom jævnligt til den vigtige handelsplads Aros for at opkræve skatter, og inden for volden i Aros har man kun fundet min-

dre huse, så her har kongerne nok ikke opholdt sig. Så måske har Gorm den Gamle og Harald Blåtand opholdt sig i Viby.

Viby på Moesgaard Museum.

Hellig Niels' kilde er en del af den nye middelalderudstilling på Moesgaard Museum. Man kunne vælge mellem at vise kilden i sin ældste udformning med træholken, den næstældste med kampestenene eller den yngste med de krogede ege-grene. Man har valgt at genskabe kampestensbrønden med de originale kampesten, dog med mørtel imellem stene i stedet for ler som i den originale brønd. Dette valg har pædagogiske årsager. Træet er som tidligere nævnt meget velbevaret, men det er også skrøbeligt. Hvis det opbevares i almindelig luftfugtighed selv i kortere tid, vil det sprække og flække. Hvis man skulle udstille træet, skulle dette ske i en montre med klimastyring, og så vil man kun kunne betragte sagerne på afstand. Kampestensbrønden er lavet, så man kan røre ved den, og i bunden af brønden sker der noget med billeder og film, og på de jernpæle, som man kan se på billedet, vil der være ophængt høretelefoner. Og hvad man kan se og høre omkring Niels' kilde på Moesgaard – ja, det må man selv tage ud på Moesgaard for at opleve.

Men er der så noget at se på stedet, hvor Niels' kilde lå i Viby. Nej, arkæologerne har taget det hele med sig, og siden har Nykredit bygget oven

*Niels kilde på Moesgaard Museum.
fotograferet ultimo august 2017* FOTO: KURT BOCH ANDERSEN

på kilden. Kilden lå lige under, hvor Nykredit' kantine ligger i dag.

Nielskilden ved Strandvejen.

Egentlig kunne historien om Niels være sluttet her, men der er to historier mere, som følger sig til Niels' navn.

Den ene historie handler om den kilde, der lå ved Strandvejen omtrent der, hvor Marselis Boulevard går under Strandvejen. Denne kilde fik navnet Sankt Nicolaus Kilde eller Hellig Niels' Kilde, uden at der kan påvises nogen historisk sammenhæng med personen Hellig Niels. Men

Forrest en af de yngre grene i kransen fra 1564
Arkæolog Hans Skov med træstykke fra kapellet

Forskellige træstykker fra kapellet

ALLE FOTO: KURT BOCH ANDERSEN

*Kilden ved Strandvejen lå
forholdsvis højt*

(BILLEDSAMLINGEN VED DEN GAMLE BY)

D:12 - ST. NICOLAUS KILDE OG MÅRSELISBORG STAND

forestillingen om Hellig Niels må have holdt sig levende gennem mange århundreder. Kilden omtales første gang i Aarhus Stiftstidende den 26. juni 1813, hvor der står: "Kilden er blevet reguleret og omgivelserne istandsat på foranledning af Marselisborgs ejer, baron Güldenchrone." Der er også beretninger om, at syge fra hele Jylland opsøger kilden ved Strandvejen for at søge helbredelse. Men ud fra beskrivelser i datidige aviser er det mere naturens skønhed, som virker tiltrækkende på datidens folk. Med "romantikken" – den digtretning, som opstår i begyndelsen af 1800-tallet, prises naturens skønhed, naturen som Guds skabte værk, og lidt senere i 1800-tallet med nationalismens opkomst opfattes landskabet som noget specifikt dansk. Tænk

på Adam Gottlob Oehlensläger's nationalsang fra 1819, som hylder den danske natur, den danske historie og den danske nation. Folket opdager naturen, og kilden bliver mere et udflugtssted end et helbredelsessted. Kilden bliver flere gange udsat for hærværk og den blok, hvor man indsamler penge til de fattige, bliver opbrudt og pengene stjålet. Måske tyder dette på, at kilden også har været besøgt af folk, som drak stærkere drikke end kildevand. Med tiden forfalder kildens omgivelser, og omkring 1930 er kilden nærmest udtørret. I 1980 indvier Århus Kommune en ny kilde lidt væk fra den gamle, som er blevet sløjftet, og den står der stadigvæk, og den flyder ikke med kildevand men med kommunalt drikkevand.

Apollinaris.

I 1876 åbner nogle farmaceuter en mineralvandsfabrik under navnet "Sct. Nicolauskildens Brøndanstalt". Fabrikken reklamerer med at tilvirke mineralvand af kildens vand af høj kvalitet. En af deres specialiteter er "Sports-Selters", og den ændrer senere navn til "Apollinaris" – den med patentproppen. Først ligger fabrikken på Hadsherredvejen ved Skansen, senere flyttes

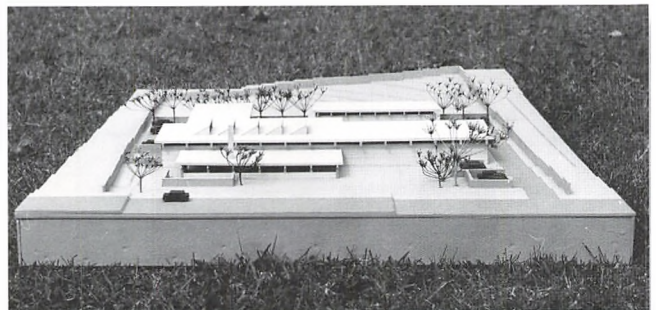
Mineralvandsfabrikken i St. Olufsgade

BILLEDSAMLINGEN I DEN GAMLE BY

den til St. Olufsgade, og i 1965 flyttes fabrikken til Rudolfsgårdsvej 10 i Viby, hvor den producerer mineralvand indtil den lukker i 1983. Og således ender historien tilbage i Viby. ■

Apollinaris bringes ud BILLEDSAMLINGEN I DEN GAMLE BY

Plan over den nye fabrik på Rudolfsgårdsvej i Viby.

Tove Glud Rasmussen

Præstevangen

25. august i år fejrede Præstevangen sin 60 års fødselsdag. Præstevangen kalder Boligselskabet Århus Omegn sin første bebyggelse, og den omfatter bebyggelsen på Kaj Munks Vej, Vilhelm Becks Vej og Vidtskuevej.

Lad denne fødselsdag være anledning til en lille omtale af den store bebyggelse på de tre veje samt forhistorien hertil. Vi går tilbage i tiden:

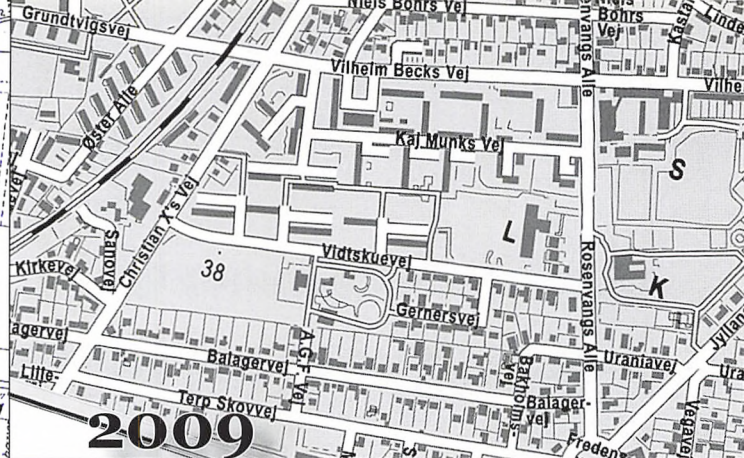
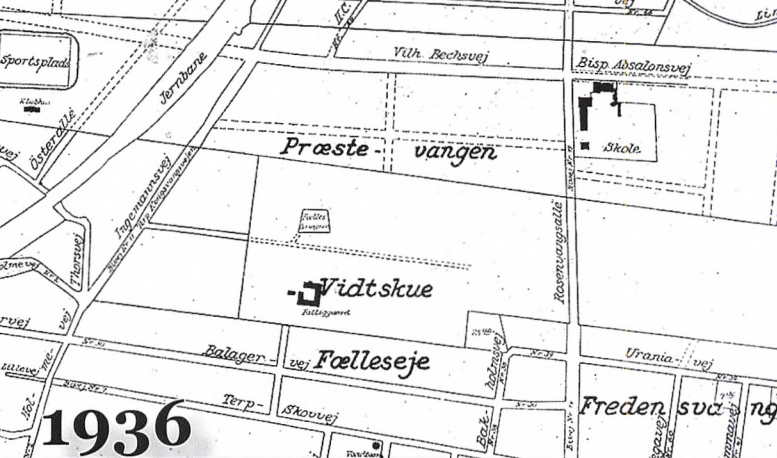
I hvert fald siden udskiftningen af Vibys gårde i 1794 havde præstegårdens jord strakt sig fra Viby Præstegård (som lå, hvor den stadig ligger) til Observatoriestien, som lå på herregården Marselisborgs jord. Afkastet af jorden var en del af præstens løn, men i begyndelsen af 1900-tallet var tiden løbet fra den aflønningsform. Med tilladelse fra Ministeriet blev jorden fra jernbanen til Observatoriestien solgt til arkitekt Chr. E. Rohde i 1915.

Chr. E. Rohde står som bygmester for den nyere del af Kongsvang (området fra Skanderborgvej til og med Rolfsgade). Det fortælles, at han havde planer

om at bebygge Præstemarken med villaer, men det ser ud til, at vanskeligheder i forbindelse med 1. verdenskrig satte en stopper for det, og området beholdt foreløbig sine marker. I midten af 1920'erne købte Viby Kommune en del af arealet til brug for Rosenvang Skole (nu Rosenvangskolen), som blev indviet i 1928.

I midten af 1930'erne var der diskussioner mellem Rohde og Viby Kommune, og disse førte til, at der skulle opføres etageejendomme på arealet mellem Rosenvangs Allé og jernbanen. Det førte i første omgang til, at der i 1939 blev opført en mindre gul ejendom på hjørnet af Rosenvangs Allé og Vilhelm Becks Vej, mens resten foreløbig blev udlagt som kolonihaver.

Chr. E. Rohde døde i 1948, og hans to sønner murermester Chr. Rohde og tømrermester Jens Rohde ønskede i begyndelsen af 1950'erne at få gang i planerne. Det var imidlertid nemmere ønsket end gjort. Ganske vist var der en uhørt stor boligmangel, men der var endnu også mangel på både mursten og murersvende i mange år efter besættelsen.

Præstevangen

De to brødre kom i kontakt med arkitekt Jørgen Schmidt. Han havde udviklet ideen til en ny byggemåde, der var baseret på et søjle/drager system, hvilket vil sige, at det stort set kunne gennemføres uden brug af mursten og murersvende. Systemet blev tilpasset og færdigudviklet af Ingeniørfirmaet Rambøll og Hannemann.

Et er at bygge uden mursten og murersvende, et andet er pengene. Her havde de to brødre en god bankforbindelse, nemlig Aarhus Privatbanks Vibyafdeling på Kongevej (nu Skanderborgvej over for biblioteket). Bankbestyreren hed Viggo Christoffersen, og han indså hurtigt, at et så stort byggeri som planlagt ikke kunne gennemføres af private.

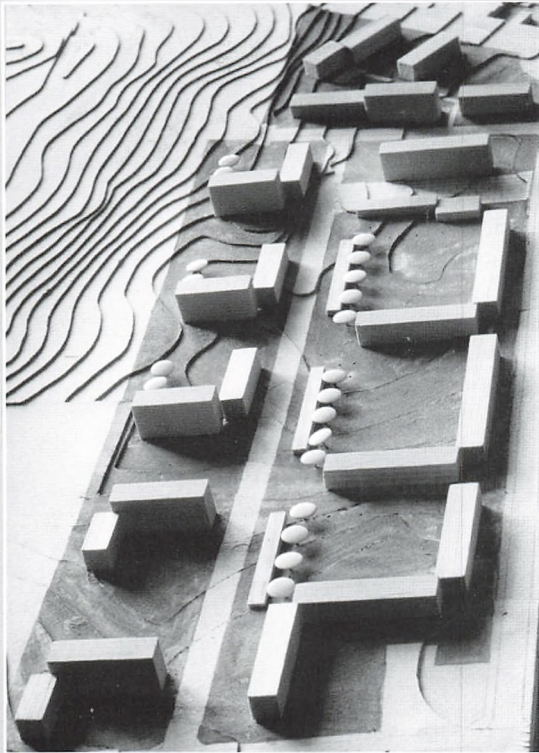
Viggo Christoffersen var derfor primus motor i oprettelsen af Bygeselskabet Aarhus Omegn, der blev stiftet den 25. august 1953, og han var i mange år medlem af bestyrelsen for byggeselskabet, hvis organisationsform Viby Kommune valgte som et almenyttigt selvejende boligselskab. Han var således med til at præge selskabets udvikling.

Der var en del tekniske problemer med at komme i gang med byggeriet, hvor ikke mindst Boligministeriet var en træg samarbejdspartner. Stifterne af byggeselskabet havde ellers allerede fire måneder før den officielle stiftelse den 25. august 1953 indsendt det første projekt til godkendelse.

Det første spadestik blev derfor først taget to år efter i oktober 1955, og igen opstod der problemer. Ukendskab til de nye byggemetoder var medvirkende til at forsinke arbejdet, hvortil kom, at en tidlig og hård vinter hurtigt satte arbejdet i stå, og i foråret 1956 var der en lang arbejdskonflikt, som yderligere forsinkede arbejdet.

Endelig den 14. december 1956 kunne de første lejere flytte ind, og dagen efter – noget forsinket - holdt man rejsegilde på det første afsnit af bebyggelsen. I de næste 12 måneder blev de i alt 83 lejligheder i de første seks blokke, Kaj Munks Vej 2-14, færdiggjort, og lejerne flyttede ind.

De følgende år blev der optrænet en stab af ufaglærte arbejdere til at fortsætte byggeriet,

Model, december 1956

som man ønskede kunne foretages kontinuerligt. Det lykkedes dog ikke helt. Nye byggerestriktioner fra statens side udskød adskillige gange byggeriet, som først i 1968 stod færdigt med i alt 652 lejligheder i Præstevangen, som boligselskabet kaldte og fortsat kalder bebyggelsen.

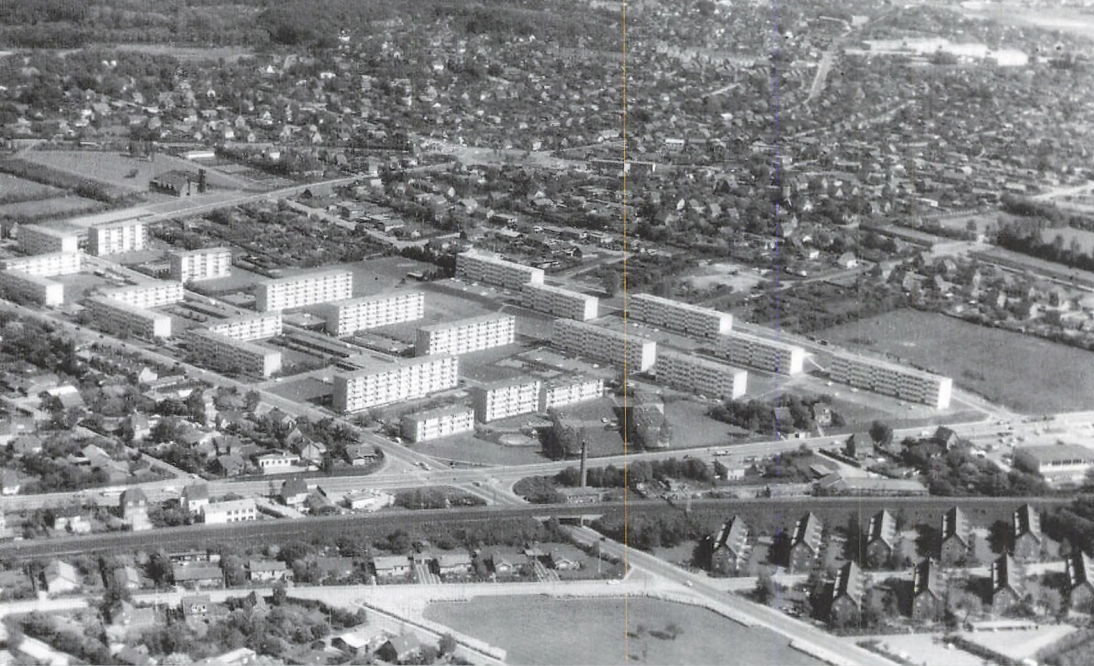
I begejstrede taler blev byggeriet i begyndelsen beskrevet som smukt, men mange har dog senere betegnet det som Aarhus-områdets grimme byggeri. I begyndelsen af 1990'erne blev ejendommene renoveret og beklædt, hvilket hjalp meget på udseendet.

Rejsegilde på 3. afd., 16. august 1960

Tidlige beboeres udtalelser

Der er fundet nogle udtalelser fra beboere fra de første år. Enige er de om, at det var et godt sted at bo. Der var mange børn, 14-15 i hver opgang, og Rosenvangskolens børnetal svulmede i disse år. For de 266,67 kr., som huslejen var i begyndelsen, glædede en beboer sig især over lejlighedens spisekøkken og badeværelse, en luksus, som de ikke havde haft før. Køleskab var der dog ikke. Det kom i 1960, hvilket medførte en lejestigning på 4 kr. om måneden. Det var en luksus, som man ikke blot kunne beslutte sig til at anskaffe. Det måtte først godkendes i boligministeriet.

Luftfoto 1969

En anden beboer, Bodil Elling (se Viby lokalhistoriske Forenings årsskrift fra 1998) var også glad for sin lejlighed, men var utilfreds med vaskerummet i kælderen. Her var der en gruekedel til kogevask, dog til gasopvarmning, samt to skyllekar, der var placeres sådan, at man skulle bære det våde tøj mange meter. Der var hverken vridemaskine eller centrifuge, langt mindre tørretromle, og de følte sig nærmest hensat til deres bedstemødres tid.

Butikshus

Præstevangen rummede også en række klubværelser og et butikshus. Af et billede fra november 1958, fremgår det, at der fra begyndelsen var bager, købmand, slagter og kiosk, dvs. at dagligvarer til husholdningen hurtigt kunne købes lokalt.

Senere udvidedes varesortimentet med en grønthandel, en trikotageforretning og en farvehandel. Farvehandelen lukkede dog ret tidligt, og i stedet kom der en postekspedition. Senere er forretningerne lukket en efter en. Af jubilæumsskriftet fra 1993 fremgår det, at slagteren og grønthandelen på det tidspunkt var lukket.

Butikshuset er nu helt tomt.

Fremtidens Præstevangen

Der er store planer for Fremtidens Præstevangen. Af et tilsyneladende udateret nyhedsbrev fra 2015 på internettet fremgår det, at man havde oprettet en sag hos Landsbyggefonden. Dette udbygges i et nyhedsbrev fra december 2015 ved at oplyse, at man opererer med tre projekter, reovering, kvarterhus og dagligvarehus.

Butikstorvet, november 1958. Bemærk kolonihaverne bagved.

Landsbygefonden havde været på besøg den 1. september og oplyste her, at man kun havde mulighed for at støtte dele af projektet og først fra 2020 eller senere.

I et nyhedsbrev fra 15. juni 2016 er projektet opdelt på en anden måde, nemlig i renovering, dagligvarebutik/kvarterhus og ungdomsboliger. Om de forskellige dele forklares det:

Butikstorvet, november 1958

Butikstorvet, august 1998

*Butikstorvet 8. januar 1965
Rejsegilde på blokken på
Vidtskuevej bag centret.*

Renovering. Her er det oplyst, at ca. 1/3 af boligerne vil kunne opnå støtte til en større renovering fra Landsbyggefonden, mens de resterende boliger kan opnå støtte til byggetekniske problemer. Der skulle udfærdiges en rapport herom. Der er ikke set nyhedsbreve med yderligere oplysninger om det.

Dagligvarehus/kvarterhus. Dette projekt skal ske i eget regi, men man havde fået et foreløbigt tilsagn fra myndighederne om at kunne gennemføre projektet. Projektet var med på et ekstraordinært afdelingsmøde den 13. december 2016, hvor det blev gennemgået og vedtaget.

Ungdomsboliger. Man havde fået tilladelse til at opføre 70 ungdomsboliger langs Kaj

Munks Vej. Disse var ligeledes med på afdelingsmødet den 13. december 2016, men det fremgår af beskrivelsen fra dette møde, at der nu er tale om 54 ungdomsboliger placeret i tre bebyggelser langs Kaj Munks Vej. Dette projekt blev ligeledes gennemgået og vedtaget.

Her hvor Præstevangen er fyldt 60 år, er der således store planer for bebyggelsen i fremtiden.

KILDER: BOLIGSELSKABET ÅRHUS OMEGNS 40 ÅRS JUBILÆUMSSKRIFT FRA 1993, IDET SELSKABET FIK DET NAVN I 1987.

VIBY KIRKES ARKIV I VIBY LOKALHISTORISKE SAMLING VEDR. SALGET TIL CHR. E. ROHDE (KOPI AF DOKUMENTER)

BODIL ELLING: NYBYGGERLIV I PRÆSTEVANGEN I VIBY LOKALHISTORISKE FORENINGS ÅRSSKRIFT 1998

DOKUMENTER FRA 2015-2017 PÅ BOLIGSELSKABETS ÅRHUS OMEGNS HJEMMESIDE ■

fra Arkivskuffen.. 1965

Viby Ugeavis 22. April

Kontingentforhøjelsen i Viby Sygekasse

Viby Sygekasse holdt forrige mandag sit årlige repræsentantskabsmøde på Viby Folkebibliotek, hvor forretningsfører, Cand. Oecon Børge Hede, forelagde sygekassens regnskab for året 1964. Driftsregnskabet viser et underskud på 116.840,00 kr., i den anledning udtalte Børge Hede, at man må håbe, kontingentforhøjelsen på 3 kr., der gennemførtes pr. 1. januar, vil føre os helskinnet igennem 1965. Et så stort underskud giver et voldsomt indhug i reservefonden, der nu kun er på 26%, hvilket er $\frac{1}{3}$ af det loven foreskriver. Regnskabet, der balancerede med 2.204.785,65, viste, at den post der har haft den største stigning er tandlægehjælp.

Formanden, tømrerformand Aksel Frandsen, aflagde sygekassens beretning for det forløbne år, han omtalte de mange forbedringer der er kommet siden sygeforsikringslovens ikrafttræden i 1961.

Frandsen omtalte også de nye overenskomster indenfor speciallægeområdet; der er her sket en betydelig udvidelse; men desværre er der endnu ikke opnået noget forlig med tandlægerne. Der er oprettet overenskomst med tandteknikerne, så folk kan få tandproteser til rimelig pris.

Beretning fra Viby lokalhistoriske Arkiv 2016/2017

Arbejdet med arkivalierne.

Vi har som sædvanligt arbejdet meget med at registrere billeder på Arkibas, så alle kan gå ind på arkiv.dk og se de billeder, som arkivet har. Som jeg skrev sidste år, er vi gået i gang med at registrere de mange billeder, vi har fået af Poul Madsens arvinger. Dette arbejde tager tid, for vi skal først have fundet ud af, om det er et billede, som vi har registreret i forvejen.

Vi er blevet færdig med at klippe i de gamle årgange af Viby Ugeavis og har samlet de udklippede artikler i mapper, som man kan se på arkivet, og som vil blive lagt frem til arkivernes dag den 11. november.

Vi fik også fra Viby Bogtrykkeris loft en mængde forskellige tryksager, hvoraf en stor del af dem omhandlede virksomheder og foreninger og andet i Viby. Mange af disse tryksager er brevpapir, regninger, medlemskort og andet, som måske indeholder så mange lokalhistoriske oplysninger, men vi har da fundet tryksager fra flere virksomheder i Viby, som vi ikke kendte eksistensen af. Vi vil arbejde videre med at prøve at finde flere oplysninger om disse virksomheder.

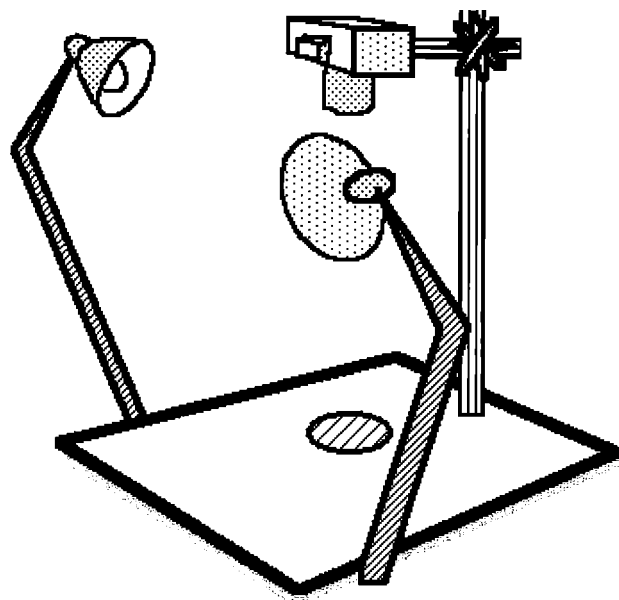
Plads på arkivet.

Da der jo hele tiden kommer arkivalier ind, og vi normalt ikke smider noget ud, så er hyldeplads et konstant problem. Vi fik sidste år sat hylder op i den ene celle i den gamle detention, og i år har vi sat flere hylder op i forrummet til detentionen, så nu har vi rimelig godt med hyldeplads for en tid. Vi havde også planer om at sætte hylder op i den anden celle, men vi fandt ud af, at cellebriksene her var støbt solidt ned i gulvet og naglet til væggen. Man ville ikke have, at de indsatte i detentionen begyndte at smide rundt med sengene. Denne celle bruger vi til at opbevare forskellige effekter.

Ny teknik.

Vi har længe ønsket os en større scanner. Vores gamle scanner kan kun tage A-4 format, og det er fint til enkeltbilleder. Men når folk indleverer fotoalbums og scrapbøger, er den for lille. Derfor har vi for nylig indkøbt en A-3 scanner, som kan klare disse sager. Det har blandt andet betydet, at vi har fået scrapbøger fra både Møllers Danseinstitut og Struers Kemiske Laboratorium indscannet. Disse ting er ikke lagt på arkiv.dk endnu, men vil blive lagt ud snarest.

Så har vi ansøgt arkivudvalget i Århus Kommune om ekstra penge til indkøb af et kamera, og vi fik bevilget pengene. Vi har indkøbt et udmærket kamera for nylig, men hvis en affotografering skal være af ordentlig kvalitet, skal

Kunne vi være så heldig at et af vore medlemmer kan hjælpe os med at løse dette problem ?

kameraet hænge fast i en slags stativ midt over det emne, som skal affotograferes. Det er åbenbart ikke helt så let at finde en sådan anordning, men vi arbejder på sagen. Hvis et medlem har ideer til løsning af dette problem, er vi modtagelige for gode ideer.

På længere sigt har vi tænkt, at kameraet skal bruges til affotografering af nogle af vores helt store ting, f.eks. plakater og malerier. Et medlem har foreslået os, at vi skulle udgive en bog med Henning Bødkers farvelagte tegninger fra Viby, som vi har omkring 50 af liggende i en arkivskuffe. Vi mener, at det ville blive meget dyrt at få trykt en sådan bog i farver, men vi har planer om at få dem affotograferet og få lagt dem ud på nettet. Vi håber på, at vores tekniske nyanskaffelser på sigt kommer til at betyde, at vi kan offentliggøre flere af vores arkivalier, hvilket efter det at indsamle dem er vores fornemste opgave.

Udstillinger.

Arkivernes dag i november var desværre noget mindre besøgt end året før, selv om arkivet havde slået en "reklame" op på facebookside Vores Viby, som har over 2000 følgere.

Ud over dette lavede vi i forbindelse med "Århundredets festival en udstilling på Viby Bibliotek om "Viby i 1970'erne". Ifølge de ansatte på biblioteket var der stor interesse for denne udstilling.

fra **Arkivskuffen.. 1963**

Viby Ugeavis 22. August

Hobbyklub fodbold

Vestergårdsparkens to hobbyklubber i samarbejde, afviklede søndag formiddag et vellykket fodboldstævne for drengene i Vestergårdsparkens tre afdelinger, Stenkildeparken og Høvænget. Der blev i alt spillet seks kampe og der kæmpedes om en vandrepokal udsat af Arbejdernes Andelsboligforening. Pokalen vandtes af Vestergårdsparkens Hobbyklub (afdeling 1.), hobbyklubben af 1963. Vestergårdsparkens afd. 2-3 besatte andenpladsen, Stenkildeparken fik tredjepladsen og nr. 4 blev så Høvænget.

På trods af kraftige regnskyl, havde drengene en fornøjelig formiddag, ligesom også en del forældre morede sig over drengenes kamp om at vinde pokalen. Det er Hobbyklubbens mening, at dette lille arrangement skal være en årlig tilbagevendende begivenhed. For ledelsen af stævnet stod Lokomotivfører Poul Jensen.

Beretning fra Viby lokalhistoriske Forening 2015/2016

Tirsdag den 9. august 2016 startede Viby lokalhistoriske Forening op på den første byvandring efter sommerferien. Den foregik i Gl. Kongsvang og startede på hjørnet af Rosenvangs Allé og Uffesvej, hvor vi så Boligkontoret Aarhus' boligafdeling. Afdelingsformanden fortalte om afdelingen, dens tilblivelse og udvikling.

Derefter så vi det hus på Frodesvej, hvor afholdsagitatoren Larsen Ledet havde haft hus og et gammelt kollektiv, som nu var blevet til almindelig beboelse. I Haraldsgade havde Gnags boet og haft lydstudie.

Næste byvandring fandt sted i Vibyugen, hvor vi fik fortalt om den ældste afdeling i Boligforeningen Alboa afd. 1 på hjørnet af Grundtvigsvej og Rørdamsvej opført i 1942 af Arbejdernes Andelsboligforening, Viby J., som senere blev til Viby Andelsboligforening og nu altså Alboa.

På Bjørnbaksvej blev der fortalt om Bjørnbak, højskolen og børnehjemmet.

Vi var også repræsenteret på Sensommermarkedet på Rosenvangskolen, hvor der var 301 besøgende.

28. november 2016 var der bogudleveringsdag, hvor 134 medlemmer kom for at afhente

Vibybogen – mange både til sig selv, venner og naboer. Aftenens foredrags-holder var tidligere sognepræst ved Ravnsbjergkirken, som cause-rede over emnet ”Humor i tilværelsen”. Efter bogudleveringsdagen uddelte frivillige medlemmer af foreningen så mange årbøger, at der kun blev 37 stk. tilbage til befordring med Post Nord. Kassereren glædede sig over den store portobesparselse.

Årets generalforsamling fandt sted den 8. marts med mange fremmødte medlemmer. Vi sagde farvel til vor mangeårige kasserer Jytte Kristensen og næstformand Leif Nielsen. Leif fortsætter med redaktion og opsætning af Vibybogen. Nyvalgt til bestyrelsen blev Marit Ø. Andersen og tidligere suppleant Svend A. Lund. Den ledige suppleantplads overtog Per Kristensen.

22. februar holdtes byvandringssaften, hvor vi gennemgik årets byvandring, således at de medlemmer, der af den ene eller anden grund havde været forhindret i at deltage, kunne danne sig et indtryk af turen ved hjælp af de viste lysbilleder.

I maj var vi i kirke. Henrik Søgaard Mikkelsen viste os et gammelt gravkapel på kirkegården, og der blev fortalt om flere kendte vibyborgeres gravmæler. Inde i kirken fortalte præsten om

kirkens bygningshistorie og dens udsmykning. Omkring 60 medlemmer deltog.

Den 16. august havde vi byvandring i ”Det ny Rosenhøj”. Guider på turen gennem Rosenhøj var direktøren for boligforeningen Aarhus Omegn Leif Jensen og kommunikationschef Tina Axelsen. Medlemmerne fik et godt og positivt indtryk af bebyggelsen, og alle var enige om, at det var blevet så FLOT.

Poul Ankersen Formand

Indholdsfortegnelse Viby bogens 3 seneste årgange -tidligere årgange henvises til: www.vibylokalhistorie.dk

2014

<i>Jørgen Bach</i>	Maskinfabriken ANK
<i>Tove Glud Rasmussen</i>	Rosenvangsskolens bygningshistorie
<i>Kurt Boch Andersen</i>	Viby IF - KB
<i>Gerhard Eriksen</i>	Jyllands-Posten 50 år i Viby
<i>Henning Botker</i>	Viby Brugsforening
<i>Artikel Jyllands-Posten af Axel Hansen</i>	Viby planlægger for 100 millioner kroner
<i>Kurt Boch Andersen</i>	60 års gas i Viby

2015

<i>Ritta Pedersen</i>	Villa Engdal
<i>Tove Glud Rasmussen</i>	Kvindeliv
<i>Tove Glud Rasmussen</i>	Skæbner i Viby i 1800-tallet
<i>Grethe Strand</i>	Da der blev skrevet rockhistorie i Viby
<i>Steen Juul</i>	Viby Træskofabrik
<i>Kurt Boch Andersen</i>	Skrald i Eskelunden
<i>Finn Zachariassen</i>	Hunde og godtfolk på barn- dommens vej (Brorsonsvej)

2016

<i>Grethe Strand</i>	Familien Paaske
<i>Thomas Borch</i>	Weston Tæppefabrik
<i>Kurt Boch Andersen</i>	Revykompagniet "Sønden"
<i>Steen Juul</i>	Viby Cykellager
<i>Tove Glud Rasmussen</i>	Viby Biblioteks senere år
<i>Poul Ankersen</i>	Løjtnant Jørgensen
<i>Kurt Boch Andersen</i>	Viby-Ormslev Kommune

fra Arkivskuffen.. 1968

Viby Posten 4. April 1968

Ny formand for feriekolonien i Saxild

For ganske kort tid siden overtog formanden for Rebslagerernes Fagforening, Laurits Christiansen, formandskabet i Viby Feriekoloni ved Saxild Strand efter den mangeårige formand Arne Petersen. Laurits Christiansen er nu fraflyttet kommunen og ønskede derfor ikke længere at varetage denne post, i hans sted har fællesorganisationen udpeget elektriker Hans Nielsen. Feriekoloniens bestyrelse har siden konstitueret sig med Hans Nielsen som formand.

Man arbejder med planer om visse forbedringer i feriekolonien, hvor så mange Viby-borgere opholder sig om sommeren.

Man gør opmærksom på, at ansøgningsfristen om leje af koloniens huse for den kommende sommer er udløbet (1. April)

